

IZRADA PROJEKTA FINANCIRANOG IZ EUROPSKOG POLJOPRIVREDNOG FONDA ZA RURALNI RAZVOJ

Varnica, Anica

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:617209>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski sveučilišni studij Marketing

Anica Varnica

**IZRADA PROJEKTA FINANCIRANOG IZ EUROPSKOG
POLJOPRIVREDNOG FONDA ZA RURALNI RAZVOJ**

Završni rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Marketing

Anica Varnica

**IZRADA PROJEKTA FINANCIRANOG IZ EUROPSKOG
POLJOPRIVREDNOG FONDA ZA RURALNI RAZVOJ**

Završni rad

Kolegij: Makrosustav Europske unije

JMBAG: 00102275259

e-mail: varnicaa@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Anita Freimann

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study of Marketing

Anica Varnica

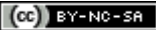
**IMPLEMENTATION OF A PROJECT FINANCED BY THE
EUROPEAN AGRICULTURAL FUND FOR RURAL
DEVELOPMENT**

Final paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studentice: Anica Varnica

JMBAG: 00102275259

OIB: 54638305429

e-mail za kontakt: varnicaa@gmail.com

Naziv studija: Makrosustav Europske unije

Naslov rada: Izrada projekta financiranog iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv.prof.dr.sc. Anita Freimann

U Osijeku, 2021. godine

Potpis:

SAŽETAK

Zemlje članice Europske unije ostvaruju pravo korištenja bespovratnih sredstava iz Europskih strukturnih investicijskih fondova. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) koristi se za financiranje djelatnosti u poljoprivredi i šumarstvu kako bi se pridonijelo održivosti ruralnog razvoja u Europskoj uniji. Projekti predstavljaju niz vještina i elemenata kojima treba upravljati. Projektni ciklus za korisnike bespovratnih sredstava započinje objavom smjernica za prijavitelje odnosno poziva na dostavu prijedloga projekata, a završava evaluacijom pojedinog projekta. U radu je prikazan primjer izrade projekta izgradnje sušare za voće i povrće.

Ključne riječi: Europski strukturni investicijski fondovi, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, bespovratna sredstva, projekti

ABSTRACT

European Union member states have the right to use grants from the European Structural Investment Funds. The European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) is used to finance agricultural and forestry activities to contribute to the sustainability of rural development in the European Union. Projects represent a range of skills and elements that need to be managed. The project cycle for beneficiaries begins with the announcement of guidelines for applicants or calls for project proposals, and ends with the evaluation of each project. The paper presents an example of a project for the construction of a fruit and vegetable dryer.

Key words: European Structural Investment Funds, European Agricultural Fund for Rural Development, non-refundable funds, projects

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Metodologija rada.....	1
2. Pregled EU fondova.....	3
2.1. EU fondovi kao izvori financiranja projekata	7
2.2. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	10
2.2.1. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije (ZPP).....	12
3. Vještine upravljanja projektom i izrada projekta	14
3.1. Logička matrica projekta	17
3.2. Proračun projekta.....	21
3.3. Projektna prijava.....	24
3.4. Proces slanja i ocjenjivanja projektinih prijava	28
4. Zaključak	31
Literatura	32
Prilozi.....	36

1. Uvod

U Republici Hrvatskoj se nakon stupanja u punopravno članstvo Europske unije 1. srpnja 2013. godine ostvaruje pravo korištenja sredstava iz Europskih strukturnih investicijskih fondova (ESI). Svrha fondova Europske unije je dodjela bespovratnih sredstava državama članicama kako bi se smanjila njihova međusobna regionalna različitost. U radu je prikazan način na koji prijavitelji projekta mogu iskoristiti mogućnost sufinanciranja vlastitih projektnih ideja s ciljem dobivanja što većeg iznosa bespovratnih sredstava iz EU fondova. Cilj ovog rada je opisati izradu projekta te ju prikazati na primjeru izrade projekta izgradnje sušare za voće i povrće.

Rad će se zasnivati na općem i praktičnom dijelu. Opći dio rada će se odnositi na fondove Europske unije, Europski poljoprivredni fondu za ruralni razvoj koji teži ostvarenju ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. U praktičnom djelu rada definirat će se proces izrade projekta kroz prikaz logičke matrice kao nabitnijeg dijela projekta, proračuna projekta te projektne prijave. Primjer u radu prikazuje projekt izgradnje sušare za voće i povrće.

1.1. Metodologija rada

U literaturi se koriste stručne knjige te internetski izvori kojima se citiraju i parafraziraju navodi vezani uz pojmove vezane za fondove Europske unije, projektne natječaje vezane za dodjelu bespovratnih sredstava te proces izrade logičke matrice projekta.

Cilje rada je dati prikaz funkcioniranja EU fondova te prikazati na primjeru izrade logičke matrice, proračuna projekta te projektne prijave što sve treba sadržavati jedan projekt financiran bespovratnim sredstvima iz EU fondova.

Prilikom pisanja završnog rada su korištene određene metode istraživanja: metoda analize, metoda sinteze i metoda dedukcije. Analiza je djelatnost subjekta koja se postupno razvija od neke kompleksne cjeline, kao polazne točke istraživanja, k pronalaženju i utvrđivanju elemenata, sadržaja, činitelja danog objekta i odnosa tih činitelja u njemu (Žugaj i dr., 2006:50). Metoda analize se koristila u radu kako bi se definirao pojam Europskih fondova te njihova podjela. Sinteza sadrži postupke u kojima djelatnost subjekta postupno teče od jednostavnog, apstraktnog, kroz spajanje i povezivanje ka konstruiranju ili rekonstruiranju cjelovitog objekta, pojave ili događaja (Žugaj i dr., 2006:56). Metoda sinteze u radu prikazuje kako se osnovni

dijelovi projekta spajaju u projekt kao cjelinu. Dedukcija polazi od određenih općih stavova i najčešće se sastoji u utvrđivanju kako ono što vrijedi uopće, vrijedi i u jednom određenom posebnom slučaju (Žugaj i dr., 2006:85). Metodom dedukcije se prikazuje u radu kako se projekti financirani iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, kao i svi projekti financirani iz ostalih fondova Europske unije, moraju pridržavati svih zakonodavnih i strateških okvira Europske unije. Korištenjem navedenih metoda osigurava se visoka razina kvalitete u pisanju ovog završnog rada.

2. PREGLED EU FONDOVA

Prema EU fondovi aktualno (2021), Europski fondovi su financijski instrumenti za provedbu pojedine javne politike Europske unije u zemljama članicama. Navedene javne politike Europske unije, država članica i država kandidatkinja temelj su za određivanje ciljeva čije će se ostvarenje poticati financiranjem kroz EU fondove. Sukladno ovoj tvrdnji može se reći kako su EU fondovi novčana sredstva koji se, po određenim pravilima, dodjeljuju korisnicima za provedbu projekata i pridonose provedbi javnih politika Europske unije. Prema EU fondovima (2020) europske javne politike donose se za razdoblje od 7 godina te se nazivaju financijskom perspektivom ili razdobljem. Navedenom se može dodati kako je sam proces izrade i prijave projekta za dodjelu bespovratnih sredstava jako kompleksan i odgovoran posao, stoga se prijavitelji projekta moraju adekvatno pripremiti kako bi izradili kvalitetan projekt koji će se moći realizirati.

Zemlje članice Europske unije ostvaruju pravo korištenja bespovratnih sredstava financiranih iz EU fondova. Logužar i dr. (2016:4-5) navode kako su bespovratna sredstva fondova Europske unije jedan od mehanizama koji potencijalnim prijaviteljima daju mogućnost financiranja njihovih projektnih ideja. U pretpristupnom razdoblju Hrvatskoj su bili na raspolaganju program pomoći CARDS, pretpristupni programi PHARE, ISPA i SAPARD te od 2007. godine i sveobuhvatni program IPA, a nakon ulaska u EU i ESI fondovi.

Eufondovi.dashofer.hr (2021) navodi kako je Republika Hrvatska u financijskom razdoblju 2014.-2020. iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova imala na raspolaganju ukupno 10,7 milijardi eura.

Na EU-projekti.info (2021) tvrdi se kako u programskom razdoblju 2021.-2027. Republika Hrvatska ima na raspolaganju sljedeće europske strukturne i investicijske fondove: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF), Kohezijski fond (CF), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (ERDF), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (ERDF) te Europski fond za jamstva u poljoprivredi (ERDF). Republika Hrvatska u okviru novog proračunskog razdoblja 2021.-2027. ima na raspolaganju sredstva u iznosu od 14,3 milijardi eura. Financiranjem projekata sredstvima iz EU fondova, u Republici Hrvatskoj potiče se razvoj gospodarstva, podiže se životni standard stanovništva te se teži cjelokupnom nacionalnom blagostanju. U ovim usporedbama po obračunskim razdobljima vidljivo je kako

su Republici Hrvatskoj povećana sredstva za dodjelu bespovratnih sredstava te se time može ohrabriti i potaknuti potencijalne prijavitelje na izradu svojih projekata.

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond (ESF), Kohezijski fond (KF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) su pet glavnih fondova Unije odnosno Strukturni i investicijski fondovi (ESI) dok EFRR i ESF predstavljaju strukturne fondove (Vojnović, 2008).

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) jedan je od pet fondova koji imaju zajednički naziv Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi). U Financijskoj perspektivi 2007. - 2013., EFRR bio je uspostavljen Uredbama Vijeća br. 1083/2006 i 1080/2006. Za financijsko razdoblje 2014. - 2020. Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 4. rujna 2014. godine donijela je Uredbu Vijeća br. 1303/2013 kojom se utvrđuju zajedničke odredbe o Europskom fondu za regionalni razvoj i posebnim odredbama o cilju "Ulaganja za rast i radna mjesta" te stavljaju izvan snage Uredbe br. 1080/2006 i 1083/2006. Cilj mu je jačanje gospodarske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije te na lokalni razvoj, kao i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Operativni program "Konkurentnost i kohezija", usvojen je od strane Europske komisije 2014. godine. Operativnim programom definirana su područja u koja će Republika Hrvatska, do 2020. godine, moći ulagati sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Za razdoblje od 2007. do 2013. godine proračun EFRR, na razini Europske unije, iznosio je 201 milijardu eura, dok je u okviru Operativnog programa "Konkurentnost i kohezija" 2014. - 2020. Republici Hrvatskoj na raspolaganju 6,881 milijarda eura od čega 4,321 milijarda eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) (Cerovac, Mintas-Hodak, 2017).

Europski socijalni fond predstavlja ključni financijski instrument EU za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Jedna od važnih mjera je financiranje jačanja administrativne sposobnosti u državnoj upravi i javnom sektoru u području gospodarstva, zapošljavanja, socijalne politike, okoliša i pravosuđa. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Strategija i proračun ESF-a dogovaraju se i o njoj donose odluku države članice EU, Europski parlament i Komisija. Na toj osnovi planiraju se sedmogodišnji operativni programi koje donose države članice s Komisijom. Operativni

programi zatim implementiraju razne organizacije javnog i privatnog sektora. Sredstva strukturnih fondova dodjeljuju se državama članicama Europske unije uzimajući u obzir broj stanovnika (i gustoću naseljenosti), regionalni razvoj, nezaposlenost i stupanj obrazovanja. U razdoblju od 2007. do 2013. godine, članice Europske unije imale su na raspolaganju oko 75 milijardi eura iz ESF-a, odnosno na godišnjoj razini izdvaja se gotovo 10 milijardi eura u svrhu ublažavanje posljedica ekonomske krize. Financijska sredstva ESF-a dolaze iz proračuna Europske unije i dopunjavaju se nacionalnim doprinosima. ESF, kao jedan od pet europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014. - 2020., reguliran je Uredbom br. 1303/2013 kojom se utvrđuju zajednička načela, pravila i norme trošenja financijskih sredstava. Udio ESF-a u programskom razdoblju 2007. - 2013. iznosio je nešto više od 10%, dok je njegova uloga za programsko razdoblje 2014. - 2020. ojačana uvođenjem pravno obvezujućeg minimalnog udjela od 23,1% ukupnih sredstava za koheziju (Europski socijalni fond).

Europska komisija potvrdila je Sporazum o partnerstvu 2014. godine, koji je izrađen zajednički od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstva poljoprivrede te šest Tematskih radnih skupina koje djeluju u okviru Koordinacijskog povjerenstva za pripremu dokumenata za financijsko razdoblje 2014. - 2020. Sporazum opisuje na koji će način Republika Hrvatska pristupiti ispunjavanju zajedničkih ciljeva, za što će imati na raspolaganju 10,676 milijardi eura iz ESI fondova. Konkretno, Republici Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2020. iz Europskog socijalnog fonda na raspolaganju je 1,516 milijardi eura. Tematske radne skupine izradile su prijedloge operativnih programa u kojima detaljnije opisuju i razrađuju aktivnosti i mjere za učinkovitiju provedbu ciljeva. Za korištenje Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih, Republika Hrvatska pripremila je Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali" s ukupnom alokacijom u iznosu od 1,582 milijardi eura (Devčić i Šostar, 2015).

Kohezijski fond (KF) namijenjen je najmanje razvijenim državama članicama Europske unije, čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BDP) po stanovniku manja od 90% prosjeka EU-a. Riječ je o financijskom mehanizmu uspostavljenom 1993. godine za financiranje velikih infrastrukturnih projekata u Europskoj uniji na području okoliša i transeuropskih mreža. Glavna svrha Kohezijskog fonda je jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije Europske unije u interesu promicanja održivog razvoja. Za razdoblje od 2014. - 2020. godine sredstva Kohezijskog fonda usmjerena su na države članice Europske unije, i to njih 15: Bugarsku, Cipar, Češku, Estoniju, Grčku, Hrvatsku, Latviju, Litvu, Mađarsku, Maltu, Poljsku, Portugal,

Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju. U financijskoj perspektivi 2007. - 2013. vrijednost koja je dodijeljena Kohezijskom fondu iznosila je 61 milijardu eura (58 milijardi eura + 3 milijarde za posebnu prijelaznu pomoć), dok se za razdoblje 2014. - 2020. godine Kohezijskom fondu dodjeljuje otprilike 63,4 milijarde eura. Razina financiranja sredstvima Kohezijskog fonda za određeni projekt može iznositi najviše 85% njegova ukupnog troška. Do kraja 2013. godine, Republika Hrvatska imala je na raspolaganju 655 milijuna eura za financiranje projekata iz ovog područja. Dodatno, Hrvatskoj je do kraja 2013. godine kroz Operativni program "Okoliš" dodijeljeno 149,8 milijuna eura za projekte u vezi s energijom ili prijevozom, s uvjetom da vidljivo pridonose dobrobiti okoliša u pogledu energetske učinkovitosti. Kohezijski fond, kao jedan od pet europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014. - 2020., reguliran je Uredbom br. 1303/2013 kojom se utvrđuju zajedničke odredbe o pravilima i normama trošenja financijskih sredstava. Za programsko razdoblje 2014. - 2020. Republici Hrvatskoj je iz Kohezijskog fonda na raspolaganju 2,559 milijardi eura. Tematske radne skupine izradile su prijedloge operativnih programa u kojima detaljnije opisuju i razrađuju aktivnosti i mjere za učinkovitiju provedbu ciljeva. Za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, Republika Hrvatska pripremila je Operativni program "Konkurentnost i kohezija" s ukupnom alokacijom u iznosu od 6,881 milijardi eura (Cerovac, Mintas-Hodak, 2017).

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) je financijski instrument Europske unije za programsko razdoblje 2014.-2020. koji će doprinijeti postizanju ciljeva nove, reformirane Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i poticati provedbu Integrirane pomorske politike (IPP) Europske unije. Ovaj fond je jedan od pet tzv. Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi) koji se međusobno nadopunjuju i nastoje promicati oporavak Europe temeljen na rastu i zapošljavanju. Fondovi koji čine ESI fondove uz EFPR su Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Kohezijski fond i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. U okviru EFPR-a zemljama članicama je za programsko razdoblje 2014.-2020. na raspolaganju 6,5 milijardi eura, što je dio cjelokupne omotnice namijenjene ribarstvu i pomorstvu. Osim što je glavni izvor financiranja provedbe reformirane ZRP, sredstva EFPR-a su na raspolaganju i za partnerske sporazume s trećim zemljama te doprinose regionalnim organizacijama za upravljanje ribarstvom. Republika Hrvatska u okviru EFPR-a ima na raspolaganju 252,6 milijuna eura za razdoblje 2014.-2020. (Devčić i Šostar, 2015).

2.1. EU fondovi kao izvori financiranja projekata

EU fondovi su financijski instrumenti koji potiču ostvarivanje različitih politika Europske unije. Ulaganja EU-a u razdoblju od 2021. do 2027. bit će usmjerena na 6 glavnih ciljeva (Europska komisija, 2021):

- ulaganja u regionalni razvoj snažno će se usredotočiti na prvi i drugi cilj: od 65% do 85% sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda dodijelit će se tim prioritetima, ovisno o relativnom bogatstvu država članica,
- pametniju Europu, usmjerivanjem na inovacije, digitalizaciju, gospodarsku preobrazbu i potporu malim i srednjim poduzećima,
- zeleniju Europu bez ugljika, provedbom Pariškog sporazuma i ulaganjem u energetska tranziciju, obnovljive izvore energije i borbu protiv klimatskih promjena,
- povezaniju Europu, opremljenu strateškim prometnim i digitalnim mrežama,
- socijalniju Europu, provedbom europskog stupa socijalnih prava i podupiranjem kvalitetnog zapošljavanja, obrazovanja, stjecanja vještina, socijalne uključenosti i jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi,
- Europu bližu građanima, podupiranjem strategija vođenih na lokalnoj razini i održivog urbanog razvoja u cijelom EU-u.

Prema Logožar i dr. (2016:26) tijela u sustavu upravljanja i kontrole svih operativnih programa su:

1. Koordinacijsko tijelo – središnje tijelo nadležno za sveukupnu koordinaciju sustava upravljanja i kontrole korištenja strukturnih instrumenata Europske unije u Republici Hrvatskoj. Ulogu koordinacijskog tijela u Republici Hrvatskoj ima Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije.
2. Tijelo za ovjeravanje – odgovorno je za pripremu i podnošenje Europskoj komisiji zahtjeva za plaćanje, sastavljanje gosišnjih računa, razmjenu informacija s EK i donošenje odluka vezanih uz financijska pitanja. U Republici Hrvatskoj ulogu tijela za ovjeravanje ima Ministarstvo financija.
3. Tijelo za reviziju – odgovorno je za vanjsku reviziju učinkovitosti i ispravnosti rada čitavog sustava upravljanja strukturnim instrumentima putem provedbe revizija pravilnog funkcioniranja sustava. Ulogu tijela za reviziju u Republici Hrvatskoj ima Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije.

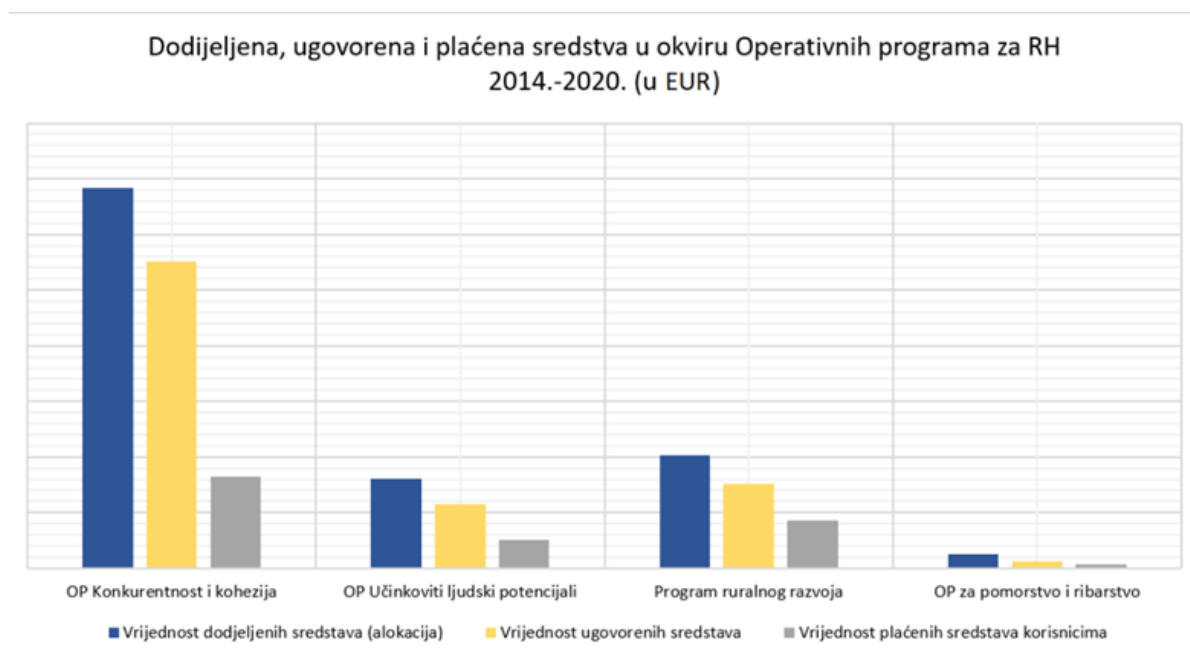
„Za učinkovito povlačenje sredstava iz fondova Europske unije potreban je kvalitetan projektni menadžment i dobro napisani projekti.“ (Tolušić i dr., 2013:220). Pri izradi projekta posebno je voditi računa o ljudima koji će raditi na projektu. Oni moraju biti obučeni za rad na projektu te poznavati europsku proceduru.

Zbog svog geografskog položaja, Slavonija i Baranja su regije Republike Hrvatske u kojima je zastupljena poljoprivreda kao primarna djelatnost. Poljoprivredni proizvođači imaju mogućnost korištenja bespovratnih sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Dodjelom bespovratnih sredstava omogućuje im se razvoj poslovanja u ovoj djelatnosti kroz povećanje proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, uvođenje inovacija u proces proizvodnje, dodatno zapošljavanje, kupnju novijih vozila i strojeva potrebnih za obradu zemlje i dr.

Iz europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) za razdoblje 2014. – 2020. godine Republici Hrvatskoj je na raspolaganju ukupno 10,7 milijardi eura (81,56 mlrd. kn). Do 14. siječnja 2021. godine ugovoreni su projekti u vrijednosti od 12,13 milijardi eura (92,22 mlrd. kn) odnosno 113,07% dodijeljenih sredstava. Ukupno je isplaćeno 5,02 milijardi eura (38,17 mlrd. kn) odnosno 46,81% dodijeljenih sredstava te je ovjereno 4,39 milijarde eura (33,35 mlrd. kuna) odnosno 40,89% dodijeljenih sredstava. U razdoblju od 2013. godine do 14. siječnja 2021. razlika između uplaćenih sredstava iz proračuna EU u proračun RH i sredstava uplaćenih iz Proračuna Republike Hrvatske u proračun Europske unije iznosi 37,68 milijardi kuna u korist proračuna Republike Hrvatske. U odnosu na podatke od 30. lipnja 2020. godine, ugovoreno je 1,87 mlrd eura (14,19 mlrd kuna), plaćeno je 990,76 mil eura (7,88 mlrd kuna), a ovjereno 1,09 mlrd eura (8,31 mlrd kuna). Gledano u postocima, sa 95,66% ugovorenog došli smo na 113,07 %, plaćeno sa 37,14 % na 46,81 %, ovjereno sa 30,70 na 40,89%. Operativni program Konkurentnost i kohezija ima najbolji postotak ugovorenosti sredstava od 124,48% ukupno raspoložive alokacije, dok najbolji postotak isplaćenih sredstava bilježi Program ruralnog razvoja odnosno 63,60% dodijeljenih sredstava (razvoj.gov.hr, 2021).

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), koordinacijskog tijela, na dan 31.10.2019. godine s prijaviteljima iz RH ugovoreno je ukupno 78% ukupne alokacije u okviru svih Operativnih programa, međutim isplaćeno je samo 37% sredstava (razvoj.gov.hr, 2021).

Slika 1. Dodijeljena, ugovorena i plaćena sredstva u okviru Operativnih programa za RH 2014.-2020. (u eur)

Izvor: Analiza iskorisćenosti fondova EU. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].

U nastavku je prikaz dodijeljenih, ugovorenih i isplaćenih sredstava u eurima (Tablica 1).

Tablica 1. Vrijednost dodijeljenih, ugovorenih i isplaćenih sredstava korisnicima u eurima

Naziv programa	Vrijednost dodijeljenih sredstava (alokacija)	Vrijednost ugovorenih sredstava	Vrijednost plaćenih sredstava korisnicima
OP Konkurentnost i kohezija	6.831.255.232,00	5.523.152.406,00	1.654.822.611,00
OP Učinkoviti ljudski potencijali	1.617.328.124,55	1.150.971.565,00	515.092.531,00
Program ruralnog razvoja	2.026.222.500,02	1.519.615.424,00	859.535.935,00
OP za pomorstvo i ribarstvo	252.643.138,00	131.570.951,00	65.811.183,00
UKUPNO	10.727.448.995,00	8.325.310.345,00	3.095.262.259,00

Izvor: Analiza iskorisćenosti fondova EU. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].

U početku ove financijske perspektive, 2014. godine, u Republici Hrvatskoj bilo je izuzetno malo prijavitelja zbog nedostatka kvalificiranih stručnjaka u području projekata EU, ali i generalnog nedostatka povjerenja u sustav. Danas je situacija drugačija, prijavitelja je mnogo, ali jedan od ključnih problema je nepravovremeno otvaranje poziva (razvoj.gov.hr, 2021).

2.2. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Prema eu-projekti.info (2021) Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja. Podržava poljoprivredni i poljoprivredno-prehrambeni sektor kako bi se postigao napredak potreban za Europski zeleni dogovor i postizanje ambicioznih ciljeva u skladu s novom strategijom bioraznolikosti i strategijom „od polja do stola“. Iz ovog fonda može se financirati od 65% do 85% ukupne vrijednosti projekta.

Slavonija i Baranja su poznate je po proizvodnji voća i povrća, ali se ne ulaže dovoljno u procese prerade te vrste hrane. Najviše se ulaže u primarnu proizvodnju te tako ostaje neiskorištena mogućnost stvaranja dodane vrijednosti voću i povrću njihovom preradom. Upravo se projekt izgradnje sušare za voće i povrće bavi ovim problemom (Prilog 1).

Navedeni projekt se financira iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a iz fonda se mogu financirati (eu-projekti.info, 2021):

- ulaganja u infrastrukturu poljoprivrednog sektora i jačanje konkurentnosti,
- konkurentnost poljoprivrede i šumarstva,
- projekti koji se bave gospodarskim razvojem u ruralnim područjima,
- proizvodnja visokokvalitetne hrane,
- potpora prihodima poljoprivrednika i tržišne mjere,
- pametni rast poljoprivrednih tehnologija i zeleno gospodarstvo s niskim razinama ugljika.

Kako navodi europski fondovi.eu (2021), korisnici EPFRR-a mogu biti gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući i medije. Aktivnosti koje potiče EPFRR su: poticanje transfera znanja i inovacija u poljoprivredi i šumarstvu u ruralnim područjima, jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva, promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi, obnova, očuvanje i

promicanje ekološke ovisnosti o poljoprivredi i šumarstvu, promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu te promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja. Ovim navodom se dolazi do zaključka kako je regija istočne Hrvatske idealna, osim proizvodnje, i za preradu voća i povrća te se mogu izraditi projekti koji će potaknuti razvoj u ovom smjeru. Projektom izgradnje sušare za voće i povrće, koji je prikazan u logičkoj matrici projekta (Prilog 1), prijavitelj projekta (OPG) želi proširiti svoje poslovanje ulaganjem u preradu voća i povrća njihovim sušenjem.

Prema Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (2020:11) u Republici Hrvatskoj definirana je zajednička vizija prema kojoj će se proizvoditi veća količina hranjive i visoko kvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima u promjenjivim klimatskim uvjetima te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima. Stoga se strategija poljoprivrede temelji na 4 strateška cilja. Strateški ciljevi odražavaju prioritete politike utvrđene radi ostvarenja strateške vizije poljoprivrede i ruralnog prostora u Republici Hrvatskoj, a to su (Ministarstvo poljoprivrede, 2020):

- strateški cilj I. – povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene,
- strateški cilj II. – jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora,
- strateški cilj III. – obnova ruralnog gospodarstva i unapređenje uvjeta života u ruralnim područjima,
- strateški cilj IV. – poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru.

Projektom izgradnje sušare za voće i povrće, prijavitelj projekta (OPG) planira u budućnosti obavljati usluge sušenja voća i povrća i za druge poljoprivredne proizvođače te na taj način povećati efikasnost u poslovanju te time motivirati i druge proizvođače da se odluče proizvoditi one vrste voća i povrća koje se mogu sušiti.

Pandemija COVID – 19 je negativno utjecala i na poljoprivredni sektor na globalnoj razini. Tako se na ec.europa.eu (2021), navodi se kako proračun EPFRR-a za razdoblje od 2021. do 2027. iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje i izvanredna sredstva u iznosu od 8,1 milijardi eura iz instrumenta za oporavak Next Generation EU kako bi se ublažilo posljedice pandemije COVID-a 19.

2.2.1. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije (ZPP)

Prema ec.europa.eu (2021) Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) uspostavljena je 1962. kao partnerstvo između poljoprivrede i društva te između Europe i njezinih poljoprivrednika. ZPP se financira iz dvaju fondova kao dio proračuna EU-a: Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Pravna osnova za ZPP utvrđena je u Ugovoru o funkcioniranju europske unije. ZPP-om upravlja služba Europske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj koji može donositi delegirane i provedbene akte za provedbu ZPP-a.

Prema Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (2020) temeljni motiv buduće ZPP je pojednostavljenje i fokus na devet specifičnih ciljeva:

- pravedan dohodak za poljoprivrednike,
- povećanje konkurentnosti,
- ponovna uspostava ravnoteže snaga u prehrambenom lancu,
- borba protiv klimatskih promjena,
- briga za okoliš,
- očuvanje krajolika i biološke raznolikosti,
- potpora generacijskoj obnovi,
- dinamična ruralna područja,
- zaštita kvalitete hrane i zdravlja.

U Republici Hrvatskoj veliki problem za poljoprivredne proizvođače predstavljaju maloprodajni centri, koji često određuju cijenu voća i povrća na domaćem tržištu. Zbog toga su od velike važnosti državne potpore poljoprivrednim proizvođačima te bespovratna sredstva iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Prema Stepien i Szyzewski (2019:297) alternativni trošak intervencijakih mjera koje uključuju regulirani otkup poljoprivrednih sirovina po fiksnoj cijeni rezultirao je visokim cijenama hrane i viškom ponude u sektorima obuhvaćenima potporom i uz veliki uvoz ostalih proizvoda. To je bio razlog za početak reformi u poljoprivredi koje su postignute u narednim razdobljima.

Ec.europa.eu (2021) navodi kako ZPP mora dati prednost malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima te poticati interes mladih za ovo zanimanje te stoga predlaže: veću potporu po hektaru za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, smanjenje udjela primljenih izravnih

plaćanja iznad 60,000 eura po poljoprivrednom gospodarstvu i ograničenje plaćanja na 100,000 eura po poljoprivrednom gospodarstvu u cilju pravednije raspodjele plaćanja, izdvajanje najmanje 2% sredstava za izravnu potporu dodijeljenih svakoj članici EU-a za mlade poljoprivrednike, uz financijsku potporu u okviru ruralnog razvoja i mjere kojima se olakšavaju pristup zemljištu i prijenosi zemljišta, države članice EU-a trebaju se pobrinuti za to da samo pravi poljoprivrednici primaju potporu.

Kako bi određeno poduzeće ili OPG sudjelovalo u projektu financiranom iz EU fondova, potrebno je osmisliti projekt s određenim ciljevima, rezultatima i aktivnostima, pronaći odgovarajući natječaj i prijaviti se na isti. Projekt izgradnje sušare za voće i povrće financiran iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj ima u fokusu ostvarenje specifičnih ciljeva ZPP-a (Prilog 1.).

3. VJEŠTINE UPRAVLJANJA PROJEKTOM I IZRADA PROJEKTA

Dodjela bespovratnih sredstava iz fondova EU-a ovisi o kvalitetnoj izradi i provedbi projekta. „Projekt je sredstvo organiziranja međusobno povezanih aktivnosti u određeni redosljed kako bi se ostvarili unaprijed određeni ciljevi u određenom vremenskom okviru i u okviru raspoloživih sredstava“ (Pavić-Rogošić, 2012).

Navedenim opisom pojma projekta može se dodati kako Logožar i dr. (2016:70) definiraju projekt kao skup međusobno, u logičkom slijedu, povezanih aktivnosti usmjerenih prema ostvarivanju zadanih ciljeva u ograničenom vremenskom razdoblju.

Izrada projekta predstavlja zahtjevan i odgovoran posao za dionike projekta. Stoga oni u svakom projektu imaju svoje uloge. Prema Festini i dr. (2014:8) uobičajeni dionici u provedbi projekata su:

- upravljačka tijela - nadležna su za upravljanje operativnim programima. Neke od uloga Upravljačkih tijela su: upravljanje operativnim programom u skladu s pravilima EU za fondove, osiguravanje metodologije za praćenje projekata, vrednovanje operativnih programa, osiguravanje odabira projekata koji će se financirati, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti i dr.
- posrednička tijela - dio institucionalnog okvira za upravljanje strukturnim instrumentima u Republici Hrvatskoj. Uz njihovu se pomoć može kvalitetno provesti projekt. Uloge Posredničkog tijela razine 1 (PT1) su: izrada uputa za prijavitelje, osigurava financiranje projekta iz javnih sredstava, odabire projekte koji će se financirati itd. Uloge Posredničkog tijela razine 2 (PT2) su: suradnja s PT1 u izradi uputa za prijavitelje, odabire projekte, čuva dokumente i evidenciju o provedbi i sl.
- korisnik bespovratnih sredstava (potpisnik Ugovora) - upravlja provedbom projekta i odgovoran je za upravljanje dodijeljenim sredstvima. On je potpisnik Ugovora i mora ostvariti rezultate na temelju utvrđenih ciljeva.
- partneri na projektu - pravne osobe i zajedno s korisnikom projekta potpisuju Partnerski sporazum koji definira prava i obveze partnera. Svaki projekt definira uloge partnera. Korisnik prati sve aktivnosti vezane uz partnere i njihovu provedbu u projektu.
- pridruženi suradnici - sudjeluju u projektu, ali nisu u svojstvu partnera ili korisnika. Ne ostvaruju pravo na nadoknadu financijskih sredstava projekta.

- podugovaratelji - s kosnikom potpisuju ugovorni odnos nakon postupka javne nabave. To su pravne i fizičke osobe čiji se radovi i usluge koriste na provedbi aktivnosti u projektu.
- ciljna skupina - predstavlja skupinu (fizičke ili pravne osobe) na koju se utječe projektom.
- krajnji korisnici - osobe na koje projekt ima indirektan utjecaj. Oni nakon završetka projekta koriste rezultate projekta.
- ostali dionici - skupine (građani, institucije) koje će u projektu vidjeti interes.

Trajanje projekta je vremenski ograničeno. Prema Festini i dr. (2014:4) svaki projekt ima vremensko ograničenje, ima definiran početak i kraj. To znači da ostvarenje svakog, i najmanjeg dijela aktivnosti, ima svoj rok. Na primjer, prilikom izrade projekta izgradnje sušare za voće i povrće, trebalo se voditi računa o tome da se poslovi gradnje objekta ne izvode u zimskim mjesecima, jer to vremenske prilike ne dopuštaju.

Kako bi se uspješno provela realizacija projekta, veliku pozornost treba usmjeriti prema upravljanju ljudskim resursima. Festini i dr. (2014:4) tvrde kako je tijekom projekta potrebno upravljati ljudskim resursima, odnosno dionicima projekta, partnerskim odnosima i komunikacijom između svih skupina dionika. Obično projektni timovi imaju voditelja projekta, koji je odgovoran za provedbu projekta, a time i za upravljanje ljudima koji svojim radom provode projekt. Da bi se upravljalo ljudskim radom potrebni su planovi aktivnosti, vremenski plan rada te detaljni opisi poslova. Vezano za navedenu tvrdnju dolazi se do zaključka kako je voditelj projekta najodgovornija osoba za provedbu i realizaciju projekta. Ovoj tvrdnji se može dodati kako Pavić-Rogošić (2012) smatra kako voditelj projekta mora poduzeti sljedeće korake kako bi se projekt uspješno proveo:

- pripremiti detaljan plan provedbe baziran na ciljevima projekta, specificirajući potrebna ulaganja i željene rezultate
- postaviti realistične, mjerljive indikatore uspjeha
- pripremiti radni plan i proračun, imajući na umu dostupne resurse i mogućnosti osoblja
- precizno odrediti odgovornosti pojedinih timova/osoba te pratiti njihovu provedbu
- voditi podatke o provedbi projekta (aktivnostima i financijama) te pripremiti periodične izvještaje relevantnim institucijama
- poduzimati administrativne zadatke npr. zapošljavanje i nabava opreme

- pratiti napredak projekta te promjene u okolini kako bi se identificirale i poduzele neophodne promjene radi osiguranja napretka projekta u skladu s ciljevima.

Odgovornost voditelja projekta je i u vođenju proračuna. Festini i dr. (2014:4) navode kako su sredstva EU fondova namjenska i moraju se potrošiti za provedbu definiranih projektnih aktivnosti. Utoliko je potrebno upravljati vremenom u kojemu se troše sredstva, načinom na koji se troše, dokumentima kojima se trošenje opravdava te utvrditi postupke i odgovornost za opravdano trošenje i prihvatljivost troškova. Iz navedenog se može utvrditi kako svaka neplanirana aktivnost, koja se pojavi u projektu, zahtijeva dodatne neplanirane troškove, a to može dovesti u pitanje uspješnosti realizacije projekta. Stoga je potrebno svaku projektnu aktivnost unaprijed detaljno isplanirati.

Svaka aktivnost u izvršavanju radova na projektu nosi određene rizike. „Rizike nema smisla identificirati ako se ne planira njima upravljati na preventivan način, ali potrebno je uvijek imati i tzv. „plan B“ u slučaju nastanka rizika“ (Festini i dr., 2014:5). Na primjer, ako tvrtka koja je zadužena za obavljanje građevinskih radova ode u stečaj, potrebno je pronaći i zamjensku tvrtku koja bi dovršila planirane građevinske radove u ovakvoj situaciji. Na taj način se izbjegavaju nepotrebni troškovi i ne mora se odgađati vremenski rok trajanja realizacije projekta.

Prema closEU (2021) ciljevima projekta se definira što se projektom želi postići. Razlikuju se opći i specifični ciljevi. Opći cilj projekta mora odgovarati ciljevima programa, a specifični ciljevi još određenije opisuju na što je projekt usmjeren.

Projektni ciklus za korisnike bespovratnih sredstava započinje objavom smjernica za prijavitelje odnosno poziva na dostavu prijedloga projekata, a završava evaluacijom pojedinog projekta. Faze u projektom ciklusu za korisnike bespovratnih sredstava i odgovarajuće aktivnosti su (Golubić Woudstra i Vojković, 2013:12,13):

- programiranje – započinje objavom smjernica za prijavitelje koje sadrže prioritete neke sektorske politike,
- identifikacija – potencijalni prijavitelji kreću s definiranjem projektnih ideja odnosno identifikacijom razvojnog problema ili mogućnosti, a koje su u skladu s zacrtanim prioritetima na nacionalnoj, regionalnoj i EU razini,

- formuliranje – u ovoj fazi se detaljno razrađuje projekt. Definiraju se detaljne aktivnosti kojima ćemo postići rezultate, njihov vremenski raspored, potrebne resurse i proračun potreban za provedbu projekta. Ključni dokumenti su: logička matrica, proračun, obrazac za projektnu prijavu,
- financiranje – ukoliko je projekt dobro ocijenjen od strane donatora i odlučeno je da će se financirati, sve je spremno za potpisivanje ugovora o darovnici.,
- provedba – ukoliko je projekt odobren za financiranje započinje provedba aktivnosti u skladu s ugovorom o darovnici,
- evaluacija – ocjenjuje se koliko je projekt bio relevantan s aspekta koristi ciljnim skupinama, je li ispunio očekivanja te je li bio efikasan i učinkovit.

Pavić-Rogošić (2012) navodi kako izrada projekta putem logičkog pristupa je metoda analize problema i primjerenosti planiranih aktivnosti i rješenja. To je način razmišljanja, intelektualna disciplina korisna u procesu stvaranja projekta, kojom se nastoji potaknuti sveobuhvatni način razmišljanja. Na temelju ovog navoda se može utvrditi kako izrada projekta putem logičkog pristupa daje najbolji uvid u cjelokupnu sliku projekta.

Kao dijelovi faze formuliranja, kao jedne od najbitnijih faza u projektom ciklusu, u radu su prikazane izrade logičke matrice projekta, proračuna projekta te projektne prijave. Uvid u cijeli projekt izgradnje sušare za voće i povrće upravo je najbolje vidljiv na logičkoj matrici projekta (Prilog 1.).

3.1. Logička matrica projekta

„Pristup logičke matrice (PLM) je analitički proces i skup alata koji se koriste za planiranje, provedbu, praćenje i evaluaciju projekta. Pruža mogućnost strukturiranog i skraćenog prikaza svih informacija važnih za projekt i omogućuje lakšu analizu odnosno provjeru istih.“ (Golubić Woudstra i Vojković, 2013:17).

Prema Zagrebačkom inovacijskom centru logička matrica je ujedno i alat za praćenje provedbe i evaluaciju projekta budući da sadrži objektivno provjerljive pokazatelje uspješnosti projekta i načine provjere.

Prema eu-projekti.info (2021) pristup logičke matrice predstavlja jedan od osnovnih metodoloških alata planiranja i implementacije projekata financiranih iz EU fondova. Sadrži opće i posebne ciljeve, rezultate, aktivnosti, ključne dionike, sredstva, pretpostavke za provedbu, objektivno provjerljive pokazatelje i projektne rizike. Pojednostavljeno, logička matrica je tablica koja prikazuje osnovne karakteristike projekta.

Nadovezujući se na navedene opise pojma logičke matrice, Pavić-Rogošić (2012) objašnjava kako logičku matricu čine četiri vodoravna retka i četiri stupca. U okomitoj logici matrice utvrđuje se što i kako projekt namjerava postići razjašnjavajući uzročne odnose između različitih razina ciljeva. U vodoravnoj logici matrice određuju se pokazatelji kojima se mjeri tijek i utjecaj, kao i načini provjere tih pokazatelja. Dakle, logička matrica bi trebala procjeniteljima projekta dati jasan uvid u dijelove projekta. Stoga podatci upisani u logičku matricu moraju biti razumljivi i moraju precizno prikazati svrhu i smisao projekta (Novaković i Đurović, 2019).

Logička marica je tablica koja prikazuje ključne karakteristike projekta. Provođenjem različitih analiza se dolazi do podataka koje je, u skladu s unaprijed određenim pravilima, potrebno unijeti u tablicu. Tako treba provesti analizu problema, analizu dionika, analizu organizacije (SWOT), ciljeva i projektne strategije koji daju temeljeni prijedlog projekta. Ujedno je i logička matrica alat za praćenje provedbe i evaluaciju projekta budući da sadrži objektivno provjerljive pokazatelje uspješnosti projekta i načine provjere (Eu-projekti.info).

U prvom stupcu logičke matrice nalaze se opći ciljevi, svrha projekta, rezultati te aktivnosti u projektu koji su prikazani na primjeru logičke matrice projekta izgradnje sušare za voće i povrće (Prilog 1.).

Prema Golubić Woudstra i Vojković (2013:47) opći ciljevi predstavljaju doprinos projekta prioritetima politika u nekom sektoru te prikazuju u kojoj je mjeri projekt značajan za društvo s aspekta dugoročne koristi za krajnje korisnike. Opći cilj prikazuje OPG, njegove djelatnosti te njegovu usklađenost s nacionalnim prioritetima (Prilog 1.).

Logička matrica na sustavan način održava vertikalnu logiku projekta: od općih ciljeva kojima bi projekt trebao pridonijeti i konkretnog cilja projekta, do očekivanih rezultata i aktivnosti kojima se ti rezultati trebaju postići. Pruža sve informacije koje su obvezne za razumijevanje

projekta te omogućuje praćenje aktivnosti i rezultata koji se projektom žele postići (Zagrebački inovacijski centar).

U fazi provedbe osigurava ključnu upravljačku podršku pri ugovaranju, operativnom planiranju i praćenu projekta. Z fazi nadzora daje mogućnost provedbe korektivnih mjera radi unapređenja provedbe projekta. U fazi evaluacije i revizije daje sažetak onoga što je planirano/realizirano (ciljevi, pokazatelji, preduvjeti i pretpostavke) i tako stvara osnovu za procjenu učinka i utjecaja projekta (Bešlić, 2014).

Svrha projekta se postiže provedbom projekta te se očekuje da će njegovi efekti imati održive i dugotrajne koristi za ciljane skupine projekta. Svrha projekta rješava jedan središnji problem te se definira u smislu održivih koristi za ciljnu skupinu projekta (Golubić Woudstra i Vojković, 2013:47). U Prilogu 1. se pod svrhom projekta prikazuje što se želi postići projektom te kako će to utjecati na poboljšanje produktivnosti u poslovanju OPG-a: sušenjem voća i povrća stvara se dodana vrijednost tim proizvodima, OPG ostvaruje veću konkurentnost na tržištu, ulaganje u osposobljavanje osoblja te ulaganje u suvremenu tehnologiju koja će se koristiti u procesu sušenja voća i povrća.

„Rezultati projekta su „proizvodi“, odnosno ishodi poduzetih aktivnosti, kombinacijom kojih će se postići cilj ili svrha projekta“ (Golubić Woudstra i Vojković, 2013:48). Rezultatima projekta se objašnjava koja će djelatnost biti obavljena kada se provedu projektne aktivnosti. Na primjer, prva aktivnost je izgradnja objekta sušare, a rezultat aktivnosti je izgrađen i opremljen prostor za sušaru (Prilog 1.).

Aktivnosti su prema Golubić Woudstra i Vojković (2013:48) zadatci koji se moraju poduzeti kako bi se postigli rezultati projekta. Ovoj tvrdnji treba dodati kako prijavitelj projekta mora imati u vidu kako svaku aktivnost koju će provesti u projektu mora navesti u logičkoj matrici kako bi ona imala pokriće u troškovima projekta. U primjeru logičke matrice projekta prikazane su sljedeće aktivnosti: izgradnja objekta sušare, stavljanje opreme u funkciju, osposobljavanje za rukovanje opremom, priprema proizvoda za tržište, promidžba i vidljivost, upravljanje i administracija (Prilog 1.).

U drugom stupcu logičke matrice se nalaze pokazatelji. Golubić Woudstra i Vojković (2013:50) objašnjavaju kako objektivno provjerljivi pokazatelji opisuju ciljeve projekta u mjerljivim

terminima, kao što su količina, kvaliteta i vrijeme. Pokazatelji služe za provjeru izvedivosti ciljeva i rezultata te su osnovni alat za praćenje provedbe projekata kao i za vrednovanje njegovih trajnih učinaka. U primjeru logičke matrice projekta pokazatelji moraju prikazati kako će provedba projekta utjecati na daljnje poslovanje OPG-a. U ovom slučaju će se zaposliti 6 osoba za rad u sušari, koristit će se nova tehnologija u proizvodnom procesu, novi sušeni proizvodi će se plasirati na tržište. (Prilog 1.).

Treći stupac logičke matrice predstavljaju izvori provjere koji prema Golubić Woudstra i Vojković (2013:51) označavaju gdje se i u kojem obliku mogu pronaći informacije o postizanju cilja projekta i rezultata koje opisuju objektivno mjerljivi pokazatelji. U ovom polju se upisuju i specificiraju troškovi koji su potrebni za provedbu projekta. Primjer prikazuje kako izvori provjere mogu biti ugovori o radu, katalogi ponude, internet stranice, otpremnice, računi, tehnička dokumentacija opreme, građevinski troškovnici i ugovori, projektna arhiva, fotografije, elaborati, potpisne liste i dr. (Prilog 1.).

U četvrtom stupcu logičke matrice se nalaze pretpostavke, a prema Golubić Woudstra i Vojković (2013:48) one predstavljaju vanjske faktore izvan izravne kontrole projekta odnosno voditelja projekta, ali koji su od presudne važnosti za postizanje rezultata aktivnosti, cilja projekta i općih ciljeva. U navedenom primjeru logičke matrice (Prilog 1.) kao jedna od pretpostavki se navode pozitivni trendovi u poljoprivrednom sektoru, jer u ovakvim tržišnim uvjetima OPG može ulagati u proširenje svojih djelatnosti.

Izradom logičke matrice projekta prikazan je cjelokupni prikaz izrade projekta. Prednost prikaza projekta na ovakav način je u tome što se logička matrica može iščitavati vertikalno od gore prema dolje ili od dolje prema gore. U oba slučaja se pokazatelji u tablici međusobno vežu jedni na druge ili utječu na njih. Kako je navedeno u radu prema Golubić Woudstra i Vojković, (2013:12) ključni dokumenti u fazi formuliranja su: logička matrica, proračun i obrazac za projektnu prijavu. Proračun, odnosno troškovi projekta i projektna prijava sažeto su opisani u logičkoj matrici projekta.

Struktura logičke matrice (Pavić-Rogušić, 2012)

Okomita logika:

- utvrđuje ono što se projektom namjerava postići
- razjašnjava uzročne odnose (od sredstava do rješenja)
- određuje značajne pretpostavke i rizike iz okruženja

Vodoravna logika:

- određuje pokazatelje kojima se mjeri tijek i napredovanje
- utvrđuje izvore/sredstva pomoću kojih će se provjeravati pokazatelji.

Logička matrica služi kao sažetak temeljnih informacija vezanih uz projekt. Ona pruža jednostavan pregled koji omogućuje brzu procjenu dosljednosti i sklada u logici projekta (Pavić-Rogušić, 2012).

3.2. Proračun projekta

Proračun projekta prikazuje troškove u projektu. Golubić Woudstra i dr. (2014:62) navode kako su troškovi u novcu izražene količine resursa, upotrijebljene u svrhu ostvarenja jednoga ili više ciljeva projekta.

Pri izradi proračuna moramo voditi računa o nekoliko činjenica (Vorkapić, Janjić, 2013):

- Proračun mora biti opravdan tj. predložena financijska sredstva moraju biti neophodna da biste realizirali aktivnosti projekta,
- Proračun mora biti realan tj. iskazane cijene proizvoda moraju biti u iznosu do kojeg ste došli nakon detaljnog istraživanja tržišta te predstavljaju uobičajenu cijenu za neki proizvod, robu ili uslugu,
- U proračunu moraju biti zastupljeni prihvatljivi troškovi. Koji je trošak prihvatljiv definirano je ugovorom u čl. 14 Općih uvjeta ugovora. Neprihvatljivi trošak u okviru IPA programa su:
 - dugovi i usluge tužbe;
 - odredbe za gubitke i potencijalnu buduću odgovornost;
 - kamate duga;
 - troškovi traženi od strane korisnika i pokriveni od strane drugog programa rada ili akcije;
 - nabava zemljišta ili građevina, osim gdje je neophodno za izravnu provedbu Projekta, u kojem slučaju vlasništvo mora biti preneseno na krajnjeg korisnika i/ili lokalnog partnera, najkraće do završetka Projekta;
 - gubitci razmjene valuta;
 - PDV;
 - krediti trećim stranama, osim ako je drugačije određeno u Posebnim uvjetima.
- Proračun mora biti izražen u eurima. Preporuča se zaokruživanje iznosa unesenog u proračun na cijeli broj,

- „In kind“ doprinos (tj. doprinos projektu u naturi – vrijednost volonterskog rada, vrijednost korištenja opreme i sl.) se ne unosi u tablicu proračuna niti se smatraju sufinanciranjem projekta. U proračun se unose iznosi za koje postoji novčani tjeđek tj. postoji dokaz o plaćanju sa računa nositelja ili suprijavitelja, - Pri izradi proračuna u tablicu se unosi financijska vrijednost cijelog projekta zajedno sa vašim sufinanciranjem. Nije potrebno navoditi koji ćete dio troškova vi sufinancirati, već se unosi samo postotak sufinanciranja.

Prema Golubić Woudstra i dr. (2014:64) prihvatljivi troškovi moraju: biti u skladu sa Zajedničkim nacionalnim pravilima i Uputama za prijavitelje te ostalom popratnom natječajnom dokumentacijom, biti povezani s projektom, odnositi se na prihvatljiv tip projektnih aktivnosti, biti plaćeni tijekom razdoblja prihvatljivosti izdataka projekta, biti dokazivi preko računa ili računovodstvenih dokumenata, biti usklađeni s pravilima o državnim potporama, ne smiju biti istodobno financirani iz drugih izvora, biti razumni i opravdani. Navedenim se može se utvrditi kako su samo prihvatljivi troškovi plaćeni bespovratnim sredstvima. Zato prijavitelj projekta mora detaljno navesti sve troškove, kako ne bi došlo do propusta u financiranju projekta te neprihvatanja projektne prijave.

Kako navode Golubić Woudstra i dr. (2014:4) izrada proračuna opsežna je i relativno komplicirana aktivnost koja je nužna u izradi svake projektne prijave. Mora se paziti da svi troškovi koji će izravno nastati u provedbi aktivnosti budu predviđeni u proračunu.

Proračun projekta izgradnje sušare za voće i povrće je prikazan u prilogu 2. U proračun projekta se upisuju ukupni iznosi prihvatljivih troškova po elementu/aktivnosti. Tablica proračuna olakšava ocjenitelju projekta vidjeti ukupne troškove.

Proračun prve aktivnosti izgradnje objekta sušare je prikazan u prilogu 3. U tablici su prikazane četiri podaktivnosti, njihova količina, jedinica u kojoj su izražene, iznos troškova te obrazloženje. Podaktivnosti u ovoj tablici su kronološki navedene: dozvola za gradnju sušare, prostor za smještaj sušare, dozvola za skladištenje otpada i montaža solarnih panela. Izgradnjom objekta sušare OPG-u se omogućava prerada voća i povrća procesom sušenja.

Proračun druge aktivnosti stavljanja opreme u funkciji je prikazan u prilogu 4. Podaktivnosti u tablici su: kupovina sušare zavoće i povrće, kupovina mlina za mljevenje voća i povrća,

kupovina stroja za pakiranje te kupovina digitalne vage. Kupovinom nove opreme potrebne za proces sušenja i pakiranja omogućuje se veća produktivnost u poslovanju OPG-a.

Proračun treće aktivnosti je prikazan u prilogu 5. U projektu je potrebno angažirati trenera koji će osposobljavanjem pripremiti 6 zaposlenika za rad na novim pogonima u sušari.

Prilog 6. prikazuje proračun četvrte aktivnosti. Prilikom pripreme proizvoda za tržište, potrebno je osigurati adekvatan smještaj finalnih proizvoda te je potrebno finalne proizvode pakirati u prikladnu ambalažu. Prilog 7. prikazuje proračun pete aktivnosti promidžbe i vidljivosti. Svaki odobreni projekt mora imati izloženu ploču za vidljivost projekta. Kako bi OPG promovirao svoje nove proizvode, izradit će svoju internet stranicu te će imati svoj zaštitni znak i logotip.

Kod prijavljivanja projekta na EU fondove potrebno je definirati troškove projekta. Troškovi mogu biti prihvatljivi i neprihvatljivi, a oni su uvijek navedeni u uputama za prijavitelje pojedinog natječaja (Blečić, 2018).

Troškovi projekata prema Obzoru 2020 (Obzor – program Europske unije za istraživanje i razvoj za razdoblje od 2014. – 2020. koji objedinjuje aktivnosti Sedmog okvirnog programa (FP7), inovacijske aspekte Programa za konkurentnost i inovacije (CIP) i EU doprinos Europskom institutu za inovacije i tehnologiju (EIT).) mogu nastati u različitim oblicima, odnosno mogu se voditi i izvještavati kao stvarni troškovi (actual costs), jedinični troškovi (unit costs), paušalni troškovi (flat-rate costs) ili, ako je predviđeno ugovorom, jednokratni troškovi (lump sum costs). Prihvatljivi oblik troška unaprijed je definiran ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstva te se prije provedbe projekata O2020 preporučuje detaljno upoznavanje s odredbama specifičnog ugovora te oblicima i uvjetima za prihvatljivost troškova koji se na njega odnose. Osim toga, oblik troška uvelike određuje način obračuna troškova, a samim time i financijski menadžment projekata (Agencija za mobilnost i programe Europske unije, 2021). Neprihvatljivi troškovi definirani su Pravilnikom o prihvatljivosti izdataka odnosno dokumentacijom u Pozivu, Ugovorom, Općim uvjetima i ostalom relevantnom dokumentacijom. Neprihvatljivi i uvjetno prihvatljivi izdaci te pripadajući izuzeci i uvjeti su primjerice: doprinosi za dobrovoljna zdravstvena ili mirovinska osiguranja koja nisu obvezna prema nacionalnom zakonodavstvu i nastaju kao trošak mjesečnog obračuna, gubici zbog fluktuacija valutnih tečaja i provizija na valutni tečaj, plaćanja svih bonusa zaposlenima, bankovni troškovi za otvaranje i vođenje računa, naknade za financijske transfere i drugi

troškovi u potpunosti financijske prirode, troškovi jamstava za pred-financiranje koja izdaje banka ili druga financijska institucija, troškovi zakupa materijalne imovine i ostali troškovi definirani Pravilnikom, dokumentacijom Poziva i Ugovorom (Safu).

Prilog 8. prikazuje proračun šeste aktivnosti upravljanja i administracije. U ovoj se tablici navode svi ostali, dodatni troškovi koji se pojavljuju prilikom provedbe projekta.

3.3. Projektna prijava

Golubić Woudstra i dr. (2014:4) navode kako je projektna prijava razrada projektne ideje i projektne logike koja je nastala promišljanjem i početnim analizama kao što su analiza dionika, analiza problema i ciljeva te analiza strategije.

Prema Begičevi Ređep elementi projektne prijave razlikuju se ovisno o vrsti projekta koji se prijavljuje i odabranom programu financiranja, međutim kod većine programa financiranja može se izdvojiti A dio prijave gdje se obično preko web aplikacije unose osnovni podaci o projektu te B dio prijave koji sadrži detaljni opis problema, opis potrebe za projektom, opis projekta (ciljeve, isporuke, plan aktivnosti), radni plan, plan upravljanja i diseminacijski plan.

Prilog 9. prikazuje opće podatke. U tablicu se upisuje naziv projekta, imena članova projektne tima, kontakt te naziv natječaja.

Osnovni podaci o projektu su prikazani u prilogu 10. Prema Woudstra i dr. (2014:17) osnovni podatci o projektu sadrže opće i administrativne podatke o prijavitelju i projektu, potrebno je definirati trajanje projekta te se predviđa unos detaljnog proračuna projekta. Iz tablice se može vidjeti kako se u projektu financiraju samo prihvatljivi troškovi.

Prilog 11. prikazuje sažetak projekta. Poslovna učinkovitost (2021) navodi kako sažetak projektne prijave prezentira ciljeve, rezultate, aktivnost i outpute EU projekta te dokazuje doprinos projekta potrebama ciljnih skupina i krajnjih korisnika, odnosno usklađenost projektne prijave sa zahtjevima natječaja i razvojnim politikama na vertikalnoj i horizontalnoj razini. Prema Woudstra i dr. (2014:23) u sažetku treba uvrstiti informacije o problemu koji projekt adresira, cilju projekta i ciljanim skupinama koje će biti obuhvaćene projektne aktivnostima. U navedenom primjeru je vidljivo kako u sažetku prijavitelj projekta mora objasniti svrhu projekta kako bi ocjenjivaču projekta to bilo razumljivo.

Relevantnost u odnosu na probleme ciljnog područja prikazuje prilog 12. Projekt jednako razvoj consulting (2011) definira kako se relevantnost projektnog prijedloga u pogledu posebnih potreba i ograničenja za ciljanu zemlju, županiju, regiju odnosi na strukturiranu analizu problema na svim razinama koji se projektom žele riješiti. Prema Woudstra i dr. (2014:22) ovdje se navodi relevantnost u odnosu prema potrebama koje postoje u ciljanom području i temi kojom se bavi projekt. Projektni prijavitelj podacima u ovoj tablici mora prikazati na koji način želi svojim projektom riješiti probleme ciljnog područja.

Prilog 13. prikazuje relevantnost u odnosu na ciljeve i prioritete natječaja/strategija. Prema Projekt jednako razvoj consulting (2011) relevantnost projektnog prijedloga u odnosu na ciljeve, sektore, predmete i specifične prioritete opisuje način na koji zamišljeni projekt odgovara na ciljeve i prioritete natječaja. Navedenoj tvrdnji se može dodati kako Woudstra i dr. (2014:22) tvrde kako se ovdje trebaju pružiti informacije o relevantnosti projekta u smislu postizanja općeg cilja. Prijavitelj projekta mora objasniti cilj svog projekta, u ovom slučaju je cilj projekta stvaranje dodane vrijednosti voću i povrću procesom sušenja.

Relevantnost u odnosu na ciljne skupine i krajnje korisnike prikazuje prilog 14. Prema Projekt jednako razvoj consulting (2011) identifikacija i opis ciljnih skupina i krajnjih korisnika, njihovih potreba i ograničenja te načina na koje će se iste projektom ispuniti ili premostiti kreće se od jasnog definiranja zašto su izabrane navedene uključene strane, tj. ciljne skupine i krajnji korisnici. Ovdje se nadovezuje tvrdnja prema Woudstra i dr. (2014:22) kako je ovdje potrebno navesti informacije o sposobnosti prijavitelja i partnera za uspješnu provedbu projekta. U projektu je ciljna skupina OPG, a krajnji korisnici su kupci.

Prilog 15. prikazuje ciljeve projekta. Prema Institutu za razvoj i međunarodne odnose (2021) projekt ima ciljeve; njima se definira što se projektom želi postići. Razlikujemo opće i specifične ciljeve. Opći cilj projekta određuje općenito čemu projekt pridonosi, dok specifični ciljevi još određenije opisuju na što je projekt usmjeren. Ovoj tvrdnji može se dodati kako Woudstra i dr. (2014:26) definiraju ciljeve projekta kao konkretne izjave koje opisuju što projekt nastoji postići. U tablici prijavitelj projekta opisuje opći cilj, specifične ciljeve te dugoročni cilj projekta.

Prilog 16. prikazuje opis aktivnosti. Prema Projekt jednako razvoj consulting (2011) aktivnost mora imati svoju logiku, razlog zašto je odabrana, subjekte koji ju provode, kvantificirane rezultate, definirane metode provedbe, lokaciju, precizirano razdoblje provedbe i trajanje te

listu troškova koje generira. Aktivnosti uvijek treba prikazati kronološki. Ovome se dodaje tvrdnja kako Woudstra i dr. (2014:45) navode kako je potrebno navesti aktivnosti u projektu koje je potrebno poduzeti kako bi se ostvarili rezultati. U tablicu se upisuju nazivi aktivnosti, opisuje se način na koji će aktivnosti doprinijeti ciljevima i rezultatima projekta, navode se podaktivnosti, rezultati aktivnosti, osoba koja je odgovorna za provođenje aktivnosti te potrebni resursi za provođenje aktivnosti.

Vremenski plan projekta je prikazan u prilogu 17. Prema Begičević Redep (2021) osnovna svrha izrade vremenskog plana je kontrola provođenja projektnih aktivnosti te uvid u ukupni napredak projekta. Kod izrade vremenskog plana izuzetno je važna preglednost te se ona obično postiže korištenjem shema i dijagrama. U izradi vremenskog plana projekta koriste se linijske i mrežne metode koje pomažu u boljoj identifikaciji trajanja pojedinih projektnih aktivnosti kao i mogućim načinima kraćenja trajanja projekta. Najpoznatija metoda linijskog planiranja je gantogram. Woudstra i dr. (2014:48) tvrde kako u tablicu vremenskog plana projekta potrebno je navesti pojedine aktivnosti, treba ih pobrojiti, a u stupcima po mjesecima treba osjenčati mjesece u kojima se predviđa provedba. U tablici u obliku gantograma je prikazano trajanje svake podaktivnosti. Vrijeme trajanja je izraženo u mjesecima te se mjesec u kojem se provodi podaktivnost označi određenom bojom.

Projektni tim je prikazan u prilogu 18. Čović (2020) tvrdi kako projektni tim čine voditelj projekta i ostali članovi tima, a to su najčešće administrator, financijski asistent te stručnjak za javnu nabavu, ovisno o opsegu posla tokom projekta. Zadatci cjelokupnog projektnog tima su provođenje aktivnosti prema planu projekta te u zadanom roku, kao i pridržavanje u okviru točno određenih financijskih sredstava. Prema Woudstra i dr. (2014:51) u ovom dijelu se opisuju prijavitelji i partneri u smislu njihove svrhe, strateških ciljeva organizacije, glavnih aktivnosti i organizacijske strukture. U primjeru su navedena 3 člana projektnog tima te njihove zadaće i odgovornosti u projektu.

Praćenje i vrednovanje projekta je prikazano u prilogu 19. MRRFEU navodi kako su praćenje provedbe projekata (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) sastavni dijelovi projektnog ciklusa kojima se procjenjuje i ocjenjuje učinkovitost u provedbi projekta i programa financiranih u okviru programa pomoći Europske unije. Također Woudstra i dr. (2014:82) navode kako prijave pregledavaju i ocjenjuju Upravljačko i Posrednička tijela uz moguću pomoć vanjskih ocjenjivača. U primjeru je navedeno kako će se u projektu koristiti usluge vanjskog revizora te se ukratko opisuje njegovo zanimanje.

Vidljivost projekta je prikazana na prilogu 20. Eu-projekti.info (2021) navode kako provođenje aktivnosti promidžbe i vidljivosti moraju biti provedene u skladu s Uputama za korisnike sredstava – informiranje, komunikacija i vidljivost projekta financiranih u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), Europskog socijalnog fonda (ESF) i Kohezijskog fonda (KF) za razdoblje 2014.-2020. (MRRFEU, lipanj 2015.). Prema Woudstra i dr. (2014:37) za vidljivost projekta potrebno je izraditi vizualni identitet projekta, internetsku stranicu projekta, projektni letak, objave u medijima i sl. U tablici je opisano koje podatke će sadržavati informacijska ploča projekta i internet stranica projekta.

Analizu rizika prikazuje prilog 21. Prema Projekt jednako razvoj consulting (2011) procjenjivanje rizika moguće je napraviti na niz načina, no možda najčešće i najjednostavnije u praksi, radi se na nivou vjerojatnosti rizika i količine utjecaja koji može proizvesti. Za svaki rizik pitamo se kolika je vjerojatnost da će rizik i nastupiti. Nakon toga se pitamo, ako rizik stvarno nastupi, koliki će utjecaj imati na izvedivost aktivnosti. Sukladno ovoj tvdnji, Woudstra i dr. (2014:58) tvrde kako se tijekom provedbe projekta mogu pojaviti različiti rizici koji mogu ugroziti uspješnu provedbu pojedinih aktivnosti. Stoga je potrebno provesti dobro planiranje kako bi se mogući rizici unaprijed predvidjeli te da se razmisli o mjerama za sprečavanje njihova nastanka. U tablici su navedena četiri predviđena rizika, vjerojatnost pojave rizika, utjecaj rizika na projekt te mjere za izbjegavanje ili ublažavanje rizika.

Financijska i institucijska održivost prikazana je u prilogu 22. Projekt jednako razvoj consulting (2011) definira kako se održivost odnosi na kapacitet projekta da rezultati, ishodi ili aktivnosti nastave postojati i funkcionirati nakon završetka financiranja od strane donora. Može se dodati i kako Woudstra i dr. (2014:57) tvrde kako se ovdje odgovara na pitanje kako ćemo financirati ključne aktivnosti koje smo inicirali tijekom projekta: tko će plaćati plaće djelatnika koji obavljaju određene potrebne zadatke, odakle će se financirati održavanje nove opreme, kako ćemo pokriti operativne troškove i sl. U tablici se navodi kako će se financirati poslovanje OPG-a nakon provedbe projekta.

Prilog 23. prikazuje elemente dodane vrijednosti u projektu. Eu-projekti.info (2021) tvrdi kako projekt sukladno ciljevima OPKK treba promovirati obnovljive izvore energije ili održivo korištenje prirodnih resursa kroz uvođenje procesa energetske uštede, recikliranja, korištenja obnovljivih izvora energije, provođenje zelene javne nabave, itd. Ovome se može dodati i tvrdnja kako Woudstra i dr. (2014:56) smatraju kako dodana vrijednost projekta je korist koju projekt donosi, a nije izravno proizašla iz samih aktivnosti i rezultata, već neizravno iz provedbe

projekta. U tablici se navodi na koji način će projekt doprinijeti održivom razvoju, ravnopravnosti spolova i isključenju diskriminacije te dobrom upravljanju i suradnji sa civilnim sektorom.

3.4. Proces slanja i ocjenjivanja projektnih prijava

Prema Golubić Woudstra i dr. (2014:4) projektna prijava razrada je projektne ideje i projektne logike koja je nastala promišljanjem i početnim analizama kao što su analiza dionika, analiza problema i ciljeva te analiza strategije. Ovdje je posebno potrebno detaljno opisati ciljeve projekta, na primjer OPG će projektom izgradnje sušare za voće i povrće stvoriti dodanu vrijednost svojim proizvodima procesom sušenja te na taj način ostvariti veću konkurentnost na tržištu.

Projektne prijave se, kako tvrde Golubić Woudstra i dr. (2014:82), šalju na natječaj prema Uputama za prijavitelje. Sve prijave moraju biti popunjene na jeziku natječaja. Rok za slanje projektnih prijedloga vrlo je precizan i mora se poštovati. Odabiru se najbolji projektni prijedlozi koji će jamčiti najveću korist od dodjele novčanih sredstava. CloseEUp (2021) navodi kako se projektne prijave odabiru na temelju propisanih kriterija i ocjenjuju se kako pristignu. Odabiru se idspunjavanjem svih uvjeta prihvatljivosti te postizanjem propisanih minimalnih bodovnih pragova.

Projektni prijedlozi se ocjenjuju u pet koraka (Golubić Woudstra i dr., 2014:83): u prvom koraku se provjeravaju uvjeti koje projektne prijave moraju ispunjavati kako bi se mogle zaprimiti i registrirati: omotnica treba biti zatvorena, na omotnici treba zabilježiti datum i točno vrijeme podnošenja projektne prijave, čitko naznačiti broj i naziv Poziva za dostavu projektnih prijava, puno ime i adresa prijavitelja te mora biti ispisan tekst naveden u Uputama za prijavitelje. CloseEUp (2021) navodi kako sve projektne prijave koje ispunjavaju uvjete za registraciju bit će registrirane, a svaka registrirana prijava dobit će jedinstvenu referentnu oznaku koja će biti referentna oznaka projektne prijave projekta te ju nije moguće mijenjati. Budući kako su točno definirani podaci koji se moraju nalaziti na omotnici, jasno je kako se neće registrirati projektne prijave ukoliko nešto od navedenih podataka nedostaje na omotnici.

U drugom koraku se, kako navode (Golubić Woudstra i dr., 2014:83), administrativnom provjerom utvrđuje jesu li u pristiglom projektu poštivana administrativna pravila opisana u Uputama za prijavitelje i jesu li projektne prijave potpune: je li prijava stigla na vrijeme, je li napisana na hrvatskom jeziku, je li napisana u definiranom formatu, jesu li joj priloženi svi dodatci, jesu li iznosi traženih sredstava u okviru onih propisanih natječajem i sl. Ovom navodu se može dodati i kako CloseEUp (2021) navodi kako se u slučaju neispunjavanja kriterija administrativne provjere, projektna prijava se isključuje iz daljnjeg postupka vrednovanja. S obzirom na navedeno, ovdje je vidljivo kako je potrebno kontrolirati svu projektnu dokumentaciju kako bi se izbjeglo prijavljivanje nepotpune projektne prijave koja se ne može registrirati.

U trećem koraku se odabiru projekti. Prema CloseEUp (2021) svaka projektna prijava bit će ocijenjena prema kriterijima za odabir. Kriteriji temeljem kojih se ocjenjuje vrijednost svake projektne prijave vazani su uz relevantnost projektne prijave u odnosu na ciljeve Poziva, sposobnost prijavitelja da provede projekt, kvalitetu izrade i izvodljivosti, održivost projekta te horizontalna pitanja. U trećem koraku također Golubić Woudstra i dr. (2014:84) navode kako je potrebno uspostaviti Odbor za odabir projekata koji će ocijeniti projekte na temelju kriterija za odabir projekta i bodova dodijeljenih određenim aspektima projekta. Aspekti koji se ocjenjuju su: iskustvo prijavitelja, relevantnost, održivost, kvaliteta projekta, dodana vrijednost, procjena rizika. Zaključuje se kako bi se u prijavljenom projektu trebalo nalaziti što više aspekata koji se ocjenjuju, jer se time povećava mogućnost dodjele bespovratnih sredstava.

U četvrtom koraku prema Golubić Woudstra i dr. (2014:84) oni projekti koji su odabrani prelaze na provjeru prihvatljivosti. Provjerava prihvatljivost troškova, prijavitelja i partnera. Tako prema CloseEUp (2021) cilj potvrde prihvatljivosti je provjeriti usklađenost projektnih prijava s kriterijima prihvatljivosti utvrđenima u Uputama za prijavitelje. Kriteriji prihvatljivosti su: kriteriji prihvatljivosti za prijavitelja, kriteriji prihvatljivosti za projekte te kriteriji prihvatljivosti za izdatke. Ovdje najveću pozornost treba obratiti na prihvatljivost troškova, jer svakim odstupanjem iznosa troškova od onih prijavljenih u projektu povećava se mogućnost neprihvatanja projektne prijave.

U petom se koraku kako navode Golubić Woudstra i dr. (2014:85) odlučuje o financiranju projektnih prijava. Upravljačko tijelo donosi odluku o financiranju na temelju preporuka Odbora za odabir projekata i provjere prihvatljivosti. Po donošenju odluke o financiranju te ako

je prijavitelj ispunio potencijalne dodatne uvjete Upravljačko tijelo potpisuje s uspješnim prijaviteljima ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava. Sukladno navedenoj tvrdnji prema CloseEUp (2021) kako bi se smatrao prihvatljivim za financiranje, projekt mora zadovoljiti sve kriterije prihvatljivosti koji su predmet provjere u četvrtom koraku. Iz navedene tvrdnje je vidljivo kako provedba projekta počinje potpisivanjem ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava.

4. Zaključak

Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije ima na raspolaganju korištenje bespovratnih novčanih sredstava iz Europskih fondova (ESI). Kako bi se ostvarila dodjela sredstava, potrebno je realizirati projektnu ideju u dobro napisan projekt.

U radu je definiran pojam projekta, što on predstavlja, koje su faze provedbe projekta. Definirana je logička matrica kao dokument projekta koji daje najbolji uvid u cjelokupnu sliku projekta, proračun projekta te projektne prijave. Na primjeru izrade logičke matrice projekta izgradnje sušare za voće i povrće može se zaključiti koliko je postupak izrade same matrice kompleksan. U logičkoj matrici se navode opći cilj i svrha projekta te aktivnosti i rezultati provedenih aktivnosti u projektu. Također se prikazuju pokazatelji, izvori provjere te pretpostavke za navedene podatke u matrici. Ocjenjivaču projekta ona služi za vrednovanje projekta, jer prikazuje koji se sve poslovi planiraju provesti u samom projektu. U radu su još prikazani i primjeri proračuna projekta te projektne prijave. Pripremljene projektne prijave detaljno se pregledavaju i ocjenjuju. Odabrani projekti trebaju jamčiti najveću korist od dodjele novčanih sredstava.

Na temelju navedenoga može se zaključiti kako izrada projekta financiranog iz EU fondova predstavlja složeni proces koji je potrebno unaprijed detaljno isplanirati. Za voditelja projekta ona predstavlja izazov u kojem je potrebno formirati cijelu strategiju poslovanja i nakon provedbe projekta. Stoga treba imati u vidu kako se sredstva iz EU fondova neće dodjeljivati svakom prijavljenom projektu, već samo onima koji imaju razvojni potencijal.

Literatura

1. Agencija za mobilnost i programe Europske unije (2021). Smjernice za financijsku provedbu projekata iz programa Obzor 2020. u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja
2. Bešlić, B. (2014). *Upravljanje EU projektima*. Zagreb: TIM4PIN d.o.o.
3. Cerovac, M., Mintas-Hodak, Lj. (2017). *Europska unija*. Zagreb: Mate
4. Devčić, A., Šostar, M. (2015). *Regionalni razvoj i fondovi Europske unije : prilike i izazovi*. Požega : Veleučilište
5. Festini, J., Fresl, A., Golubić Woudstra, V. (2014). *Osnove uspješne provedbe projekata*. Zagreb: Algebra
6. Golubić Woudstra, V., Fresl, A., Kociper, U. (2014). *Izrada projektne prijave i proračuna*. Zagreb: Algebra
7. Golubić Woudstra V., Vojković M. (2013). *Pristup logičke matrice projekta*. Zagreb: Algebra
8. Logužar B., Protulipac M., Golubić Woudstra V., Fresl A. (2016). *Praktični vodič kroz EU fondove i natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava*. Zagreb: Algebra.
9. Novaković, A., Đurović, G. (2019). *Priručnik za pisanje prijedloga projekata*. Podgorica: Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju Misija u Crnoj Gori.
10. Pavić-Rogušić, L. (2012). Upravljanje projektnim ciklusom i pristup logičke matrice. Lokalna razvojna agencija PINS d.o.o., Odraz, Zagreb.
11. Stepien, S., Czyzewski, A. (2019). Quo vadis Common Agricultural Policy of the European Union?. *Management*. Vol. 23, No. 2
12. Tolušić M., Koporčić N., Tolušić Z. (2013). *Uloga i važnost EU fondova za Republiku Hrvatsku*. Ekonomski vjesnik : Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issue
13. Vojnović, M. (2008). Strukturni fondovi Europske Unije i IPA, Hrvatska i komparativna javna uprava, Vol. 8, No. 2
14. Vorkapić, B., Janjić, A. (2013). EU fondovi za sve. Osijek: Grafika d.o.o.
15. Žugaj, M., Dumičić, K., Dušak, V. (2006). *Temelji znanstvenoistraživačkog rada: metodologija i metodika*. 2. dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Varaždin: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike

Internet izvori:

1. Analiza iskorištenosti fondova EU. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].
2. Begičević Ređep, N. Elementi projekte prijave i logička matrica. Dostupno na: <https://decision-lab.foi.hr/kratka-prica/elementi-projektne-prijave-i-logicka-matrica> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].
3. Begičević Ređep, N. Vremenski plan rada na projektu. Dostupno na: <https://decision-lab.foi.hr/kratka-prica/vremenski-plan-rada-na-projektu> [pristupljeno: 05. rujna 2021.].
4. Blečić, B. (2018). Prihvatljivi troškovi kod prijave projekta na EU fondove. Dostupno na: <https://plaviured.hr/prihvatljivi-troskovi-kod-prijave-projekta-eu-fondove/> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].
5. Čović, A. (2020). Projektni tim. Dostupno na: https://eufondovi.dashofer.hr/33/projekt-ni-tim-uniqueidRCViWTptZHKgE_vaYK6hdvY0MCUa3sR11UWBS0tlgLw/?uri_view_type=5 [pristupljeno: 10. rujna 2021.].
6. Europska komisija (2021). Strukturni fondovi. Dostupno na: <http://www.arpa.hr/eng/EUFUNDS/EuropeanStructuralandInvestmentFunds/tabid/2396/Default.aspx> [pristupljeno: 10. veljače 2021.].
7. closEU p (2021). Ocjenjivanje projektne prijave. Dostupno na: <https://www.closeup-filmfestival.eu/16-ocjenjivanje-projektne-prijave/> [pristupljeno: 06. rujna 2021.].
8. closEU p (2021). Opis projektne ideje za prijavu na natječaj. Dostupno na: <https://www.closeup-filmfestival.eu/opis-projektne-ideje-za-prijavu-na-natjecaj-2/> [pristupljeno: 05. ožujka 2021.].
9. Eu.fondovi aktualno (2021). Dostupno na: https://eufondovi.dashofer.hr/33/sto-je-republici-hrvatskoj-na-raspolaganju-iz-eu-fondova-uniqueidRCViWTptZHKgE_vaYK6hdvY0MCUa3sR11UWBS0tlgLw/?uri_view_type=5 [pristupljeno: 06. lipnja 2021.].
10. EU fondovi (2019). Sve što trebate znati o EU fondovima. Dostupno na: [Eu Fondovi I Sve što Trebate Znati Kako Funkcioniraju Europski Fondovi \(aditus-pro.hr\)](http://aditus-pro.hr/sve-sto-trebate-znati-kako-funkcioniraju-eu-fondovi) [pristupljeno: 15. svibnja 2021.].
11. Eu-projekti info. (2021). Eu fondovi 2021.-2027. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/eu-fondovi-2021-2027/#> [pristupljeno: 08. srpnja 2021.].

12. Eu-projekti.info. (2012.) Što je logička matrica. Dostupno na: <http://www.eu-projekti.info/portal/sto-je-logicka-matrica> [pristupljeno: 11. rujna 2021.].
13. Eu-projekti.info. (2021.) Upute za prijavitelje. Dostupno na: https://www.eu-projekti.info/eu/wp-content/uploads/2017/10/1_Upute_za_prijavitelje.pdf [pristupljeno: 11. rujna 2021.].
14. Europska komisija (2021). Regionalni razvoj i kohezija nakon 2020. – kratak pregled novog okvira. Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/2021_2027/ [pristupljeno: 10. lipnja 2021.].
15. Europska komisija (2021). Potpora zajedničke poljoprivredne politike ruralnom razvoju. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr [pristupljeno 15. svibnja 2021.].
16. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj – EAFRD (2021). Dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/eafrd> [pristupljeno: 15. veljače 2021.].
17. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (2020). Hrvatska mreža za ruralni razvoj. Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse. Dostupno na: https://hmrr.hr/wp-content/uploads/2020/02/brosura_ruralni_razvoj-smjernice_i_primjeri_dobre_prakse-web.pdf [pristupljeno: 15. veljače 2021.].
18. Europski socijalni fond, Dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/program/europski-socijalni-fond> [pristupljeno: 15. veljače 2021.].
19. FOI Laboratorij za strateško planiranje i odlučivanje (2021). Vremenski plan rada na projektu. Dostupno na: <https://decision-lab.foi.hr/kratka-prica/vremenski-plan-rada-na-projektu> [pristupljeno: 20. rujna 2021.].
20. Institut za razvoj i međunarodne odnose (2021). Opis projektne ideje za prijavu na natječaj. Dostupno na: <https://irmo.hr/6-opis-projektne-ideje-za-prijavu-na-natjecaj/> [pristupljeno: 20. rujna 2021.]
21. Ministarstvo poljoprivrede. Nacrt strategije poljoprivrede. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf [pristupljeno: 20. srpnja 2021.].
22. MRRFEU. Praćenje provedbe (monitoring) i vrednovanje (evaluacija). Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/pracenje-provedbe-monitoring-i-vrednovanje-evaluacija/306> [pristupljeno: 18. rujna 2021.].

23. Pavić-Rogošić L., (2012). Upravljanje projektnim ciklusom i pristup logičke matrice. Dostupno na: <https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/09/upravljanje-projektnim-ciklusom-i-pristup-logicke-matrice.pdf> [pristupljeno: 11. rujna 2021.]
24. Poslovna učinkovitost. Izrada sažetka EU projekta. Dostupno na: <https://www.poslovnaucinkovitost.hr/edukacije/predavanje/izrada-sazetka-concept-note-a-eu-projekta> [pristupljeno: 20. rujna 2021.].
25. Projekt jednako razvoj consulting (2011). Kako izraditi analizu rizika projektnih aktivnosti. Dostupno na: <https://pjr.hr/kako-izraditi-analizu-rizika-projektnih-aktivnosti/> [pristupljeno: 15. rujna 2021.].
26. Projekt jednako razvoj consulting (2011). Kako izraditi detaljne aktivnosti projekta. Dostupno na: <https://decision-lab.foi.hr/kratka-prica/vremenski-plan-rada-na-projektu> [pristupljeno: 20. rujna 2021.]
27. Projekt jednako razvoj consulting (2021). Relevantnost projekta. Dostupno na: <https://pjr.hr/relevantnost-projekta/> [pristupljeno: 20. rujna 2021.].
28. Razvoj.gov.hr. (2021). Izvješće o stanju iskorištenosti sredstava ESI fondova u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2020. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/izvjesce-o-stanju-iskoristenosti-sredstava-esi-fondova-u-republici-hrvatskoj-za-razdoblje-2014-2020/> [pristupljeno: 11. rujna 2021.]
29. Safu. OPERATIVNI PROGRAM Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020. Dostupno na: https://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Prirucnik_za_korisnike.pdf [pristupljeno: 11. rujna 2021.]
30. Zagrebački inovacijski centar. Što je logička matrica? Dostupno na: <https://plaviured.hr/sto-logicka-matrica/> [pristupljeno: 11. rujna 2021.]
31. Zagrebački inovacijski centar. Logička matrica. Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Logicka-matrica> [pristupljeno: 11. rujna 2021.]

Prilozi

Prilog 1.: Logička matrica projekta izgradnje sušare za voće i povrće

Opis projekta	Pokazatelji	Izvori provjere	Pretpostavke
<p>Opći cilj:</p> <p>OPG je regionalni proizvođač voća, povrća i začinskog bilja, uz konstantan rast kvalitete poslovanja kroz uvođenje procesa sušenja tih proizvoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zaposleno 6 osoba za rad u sušari • Koristi se nova tehnologija u proizvodnom procesu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ugovori o radu 	<p>-</p>
<p>Svrha projekta:</p> <p>Sušenjem voća i povrća stvara se dodana vrijednost tih proizvoda. OPG ostvaruje veću konkurentnost na tržištu</p> <p>Osoblje OPG-a osposobljeno sa stečenim znanjima i vještinama u pripremi poljoprivrednih proizvoda za tržište</p> <p>Podignuta razina kvalitete u stručnosti obrade voća i povrća kroz nova tehnološka saznanja</p> <p>Ulaganjem u osposobljenost djelatnika i u primjenu suvremene tehnologije dolazi do povećanja profitabilnosti i produktivnosti u cijelom proizvodnom procesu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Novi proizvodi (sušeno voće i povrće) plasirani na tržište • Zaposlene 2 osobe u toku projekta • Značajna ušteda vremena u proizvodnom procesu prilikom primjene suvremene tehnologije • Povećanje produktivnosti za 20% uz rast iskorištenosti proizvodnog pogona 	<ul style="list-style-type: none"> • Katalog ponude, Internet stranice, ugovori s veleprodajom i maloprodajom <p>Tehnička dokumentacija opreme</p>	<p>Dovoljne količine sirovine, povećanje kvota u skladu s planovima i postojećim pravilnicima</p> <p>Lagani rast poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji</p> <p>Pozitivni trendovi u poljoprivrednom sektoru</p>

Rezultati:			
1. Izgrađen i opremljen prostor za sušaru	1.1. Potpisan ugovor s građevinskom tvrtkom 1.2. Izgrađen proizvodni objekt ukupne površine 200 m ² 1.3. Postavljeni solarni paneli 1.4. Pozitivan izvještaj nadzora radova	Građevinski troškovnici i ugovori Projektna arhiva Izvještaj nadzora, fotodokumentacija Finalni izvještaji projekta	Stabilno tržište Zainteresiranost veletrgovaca za realizaciju predugovora će porasti
2. Nabavljena oprema, instalirana i stavljena u funkciju za proizvodnju	2.1. Ugovorena nabava opreme za sušaru 2.2. Oprema instalirana i stavljena u funkciju	Ugovori s dobavljačima opreme i računi Fotografije Elaborati	Oprema odgovara najsvremenijim standardima na tržištu
3. Osposobljeno 6 osoba za rukovanje postrojenjem	3.1. Izrađen elaborat o organizacijskoj strukturi i sistematizaciji radnih mjesta 3.2. Zaposleno 6 novih djelatnika 3.3. 6 djelatnika je završilo 5-dnevnu edukaciju rukovanja postrojenjem	Ugovori o radu Potpisne liste Uvjerjenja trenera	Potrebna adekvatna stručnost djelatnika u obavljanju poslova u proizvodnom procesu
4. Nabavljene police, palete, viličar i potrošni materijal	4.1. Ugovorena nabava skladišnog materijala i potrošnog materijala za pakiranje	Otpremnice Računi	Adekvatno skladištenje i pakiranje finalnih proizvoda
5. Postavljena ploča na ulaz, angažiran grafički dizajner za izradu zaštitnog znaka i logotipa OPG-a, osigurana	5.1. Izrađena i postavljena ploča za vidljivost projekta 5.2. Izrađena Internet stranica	Ugovor o registraciji domene Analitika Internet stranice Ugovor o izradi zaštitnog znaka i loga tvrtke	Dobar marketing omogućava lakše prepoznavanje proizvoda na tržištu i lakše natjecanje s konkurencijom

<p>financijska sredstva za oglašavanje putem medija</p>	<p>5.3. Izrađen zaštitni znak i logotip OPG-a</p>		
<p>Aktivnosti:</p> <p>Element 1: Izgradnja objekta sušare</p> <p>1.1. Nabaviti dozvolu za izgradnju prostora za sušaru</p> <p>1.2. Izgraditi prostor za smještaj sušare</p> <p>1.3. Nabaviti dozvolu za skladištenje otpada</p> <p>1.4. Montirati solarne panele</p>	<p>Građevinska tvrtka i nadzor</p> <p>Izgradnja prostora od 200 m² i smještaj sušare</p> <p>Stručnjak za tehnički elaborat</p> <p>Kupnja i instalacija solarnih panela 20 m²</p>	<p>Troškovi Izgradnje objekta sušare: 180.000,00 HRK</p> <p>40.000,00 HRK</p> <p>100.000,00 HRK</p> <p>40.000,00 HRK</p> <p>80.000,00 HRK</p> <p>Troškovi opreme: 310.000 HRK</p>	<p>Odobrena građevinska dozvola</p> <p>Vremenske prilike omogućavaju završetak radova u planiranom roku</p> <p>Odobrena dozvola za skladištenje otpada</p> <p>Solarni paneli će biti kompatibilni s ostatkom opreme</p>

<p>Element 2: Stavljanje opreme u funkciju</p> <p>2.1. Kupiti sušaru za voće i povrće Tehnotrade - EAC 240 PLC</p> <p>2.2. Kupiti stroj za usitnjavanje voća i povrća - Inox- tehnika VM-100</p> <p>2.3. Kupiti stroj za pakiranje Viro-Zagreb-Smipack FP560</p> <p>2.4. Kupiti digitalne vage Tehnopan d.o.o. (precizne, podne)</p>	<p>Kupnja opreme za sušenje voća i povrća</p> <p>Kupnja opreme za usitnjavanje voća i povrća</p> <p>Kupnja opreme za pakiranje voća i povrća</p> <p>Kupnja opreme za precizno mjerenje sušenog voća i povrća</p>	<p>200.000,00 HRK</p> <p>20.000,00 HRK</p> <p>70.000,00 HRK</p> <p>20.000,00 HRK</p> <p>Troškovi osposobljavanja za rukovanje opremom: 2.500,00 HRK</p>	<p>Provedena nabava opreme za sušenje, usitnjavanje, vaganje i pakiranje voća i povrća</p>
<p>Element 3: Osposobljavanje za rukovanje opremom</p> <p>3.1. Angažiranje trenera za pripremu 6 djelatnika za rad na proizvodnim pogonima</p>	<p>Treneri za rukovanje opremom</p> <p>Osposobljenost 6 djelatnika za rad na proizvodnim pogonima</p>	<p>2.500,00 HRK</p> <p>Troškovi pripreme proizvoda za tržište 130.000,00 HRK</p>	<p>Uspješno provedena edukacija 6 djelatnika za rukovanje opremom</p>
<p>Element 4: Priprema proizvoda za tržište</p> <p>4.1. Kupiti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda</p> <p>4.2. Kupiti potrošni materijal za pakiranje (vrećice, folije)</p>	<p>Kupnja skladišnog materijala</p> <p>Kupnja potrošnog materijala</p>	<p>80.000,00 HRK</p> <p>50.000,00 HRK</p> <p>Troškovi promidžbe i vidljivosti: 24.500,00 HRK</p>	<p>Kupljeni skladišni i potrošni materijal će odgovarati potrebama proizvodnog procesa</p>
<p>Element 5: Promidžba i vidljivost</p>		<p>500,00 HRK</p> <p>8.000,00 HRK</p>	

5.1. Izrada ploče za vidljivost projekta	Grafički dizajner	16.000,00 HRK	Izrađeno u skladu s Uredbom (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća
5.2. Izrada Internet stranice OPG-a	Grafički dizajner	Troškovi upravljanja i administracije: 200.500,00 HRK	
5.3. Angažiranje grafičkog dizajnera za izradu zaštitnog znaka i logotipa OPG-a	Grafički dizajner		
Element 6: Upravljanje i administracija		100.000,00 HRK	Osigurana sredstva za plaće 2 člana OPG-a Izbjegavanje pogrešaka pri izradi izvještaja ili dokumentacije Edukacija obavljena u predviđenom vremenskom roku Prihvatljivost troškova u skladu s Ugovorom i Opisom posla za uslugu revizora Telefon, Internet, režije koje će se koristiti za potrebe provedbe projekta
		15.000,00 HRK	
6.1. Troškovi plaća članova OPG-a	Plaće djelatnika	500,00 HRK	
6.2. Financijsko savjetovanje	Financijski savjetnik	80.000,00 HRK	
6.3. Putni troškovi	Putni nalozi	5.000,00 HRK	
6.4. Revizija projekta	Nezavisni revizor	UKUPNI TROŠKOVI: 847.500,00 HRK TROŠKOVI OSOBLJA: 100.000,00 HRK	
6.5. Ostali operativni troškovi	Troškovi komunikacije		

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Logička matrica – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 2. Proračun projekta

Naziv elementa/aktivnosti	Ukupni iznos prihvatljivih troškova po elementu/aktivnosti (HRK)
1. Izgradnja objekta sušare	180.000,00
2. Oprema	310.000,00
3. Osposobljavanje za Rukovanje opremom	2.500,00
4. Priprema proizvoda za tržište	130.000,00
5. Promidžba i vidljivost	24.500,00
6. Upravljanje i administracija	200.500,00
Ukupni troškovi	847.500,00
Troškovi osoblja	100.000,00
Neizravni troškovi	-

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 3. Proračun elementa/aktivnosti 1. Izgradnja objekta sušare

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (KN)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
1.1. Dozvola za gradnju sušare	1 kom	Ugovor	40.000,00 kn	40.000,00 kn	Stručnjak će izdati potrebnu građevinsku dozvolu za gradnju sušare
1.2. Prostor za smještaj sušare	200	m ²	500,00 kn	100.000,00 kn	Izgradnja prostora u koji će se postaviti sušara u kojoj će biti potrebno održavati određenu temperaturu zraka te određenu brzinu strujanja zraka. Razlog nabavke sušare je proizvodnja sušenog voća, povrća, začina.
1.3. Dozvola za skladištenje otpada	1 kom	Ugovor	40.000,00 kn	40.000,00 kn	Stručnjak će izdati potrebnu dozvolu za skladištenje otpada
1.4. Montaža solarnih panela	20	m ²	4.000,00 kn	80.000,00 kn	Stručnjak će napraviti elaborat koji će definirati optimalni način povezivanja s tehničkim karakteristikama koje će se koristiti i za montažu solarnih panela.
				180.000	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 4. Proračun elementa/aktivnosti 2. Stavljanje opreme u funkciju

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (kn)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
2.1. Kupiti sušaru za voće i povrće Tehnotrade - EAC 240 PLC	1	komad	200.000,00 kn	200.000,00 kn	Svrha nabavke je modernizacija proizvodnog pogona kako bi se omogućila veća produktivnost rada.
2.2. Kupiti mlin za mljevenje voća i povrća - Inox- tehnika VM-100	1	komad	20.000,00 kn	20.000,00 kn	Svrha nabavke je mogućnost prelaska na razvoj proizvoda više dodane vrijednosti.
2.3. Kupiti stroj za pakiranje Viro-Zagreb-Smipack FP560	1	komad	70.000,00 kn	70.000,00 kn	Svrha nabavke je osiguravanje veće produktivnosti rada.
2.4. Kupiti digitalne vage Tehnopan d.o.o. (precizne, podne)	1	komad	20.000,00 kn	20.000,00 kn	Svrha nabavke je precizno pakiranje finalnih proizvoda kako bi se smanjili troškovi po jedinici proizvoda.
				310.000,00 kn	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 5. Proračun elementa/aktivnosti 3. Osposobljavanje za rukovanje opremom

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (kn)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
3.1. Trošak trenera za rad na pogonima za pripremu proizvodnje	5	dan	500,00 kn	2.500,00 kn	Trošak uključuje angažman trenera koji će pripremiti 6 zaposlenika za rad na novom postrojenju.
				2.500,00 kn	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 6. Proračun elementa/aktivnosti 4. Priprema proizvoda za tržište

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (KN)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
4.1. Kupiti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda	20	komad	4.000,00 kn	80.000,00 kn	Trošak je nužan radi osiguranja smještaja finalnih proizvoda.
4.2. Kupiti potrošni materijal za pakiranje (vrećice, folije)	50	komad	1.000,00 kn	50.000,00 kn	Trošak je nužan radi potrebe pakiranja finalnih proizvoda u određene ambalaže.
				130.000,00 kn	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 7. Proračun elementa/aktivnosti 5. Promidžba (informiranje) i vidljivost

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (KN)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
5.1. Izrada ploče za vidljivost projekta	1	komad	500,00 kn	500,00 kn	U svrhu osiguravanja vidljivosti projekta postavit će se 1x2,5 m samostojeća ploča s oznakama vidljivosti.
5.2. Izrada internet stranice OPG-A	1	Ugovor	8.000,00 kn	8.000,00 kn	Internet stranice su potrebne za promociju projekta te prikaz novih proizvoda.
5.3. Angažiranje grafičkog dizajnera za izradu zaštitnog znaka i logotipa OPG-a	2	Ugovor	8.000,00 kn	16.000,00 kn	Trošak je nužan, jer zaštitni znak i logo OPG-a će služiti da se prepoznaju novi proizvodi na tržištu te kako bi se pomoću njih ti novi proizvodi mogli promovirati.
				24.500,00 kn	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 8. Proračun elementa/aktivnosti 6. Upravljanje i administracija

Naziv stavke	Broj jedinica	Jedinice	jedinični iznos (KN)	Ukupni troškovi	Obrazloženje
6.1. Troškovi plaća članova OPG-a	2	osoba	50.000,00 kn	100.000,00 kn	Naknada za rad 2 člana OPG-a koji će raditi čitavo vrijeme trajanja projekta na realizaciji projektnih aktivnosti
6.2. Financijsko savjetovanje	10	mjesec	1.500,00	15.000,00 kn	Osigurati pomoć u financijskoj provedbi projekta kako bi se smanjio rizik pogrešaka pri izradi dokumentacije.
6.3. Putni troškovi	5	putovanje	100,00 kn	500,00 kn	Zaposlenici će putovati u Zagreb na obuku. Ovom stavkom će se pokriti troškovi putovanja za 6 osoba službenim vozilom.
6.4. Revizija projekta	1	Ugovor	80.000,00 kn	80.000,00 kn	Nositelj projekta ima obavezu angažirati nezavisnog revizora koji će kontrolirati prihvatljivost troškova u skladu s Ugovorom.
6.5. Ostali operativni troškovi	10	mjesec	500,00 kn	5.000,00 kn	Troškovi komunikacije (Internet, telefon, potrošni uredski materijal)
				200.500,00 kn	

Izvor: A. Varnica (2020): M3V6 Proračun projekta – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 9. Opći podatci

Naziv projekta	Izgradnja sušare za voće i povrće na OPG-u Varnica
Imena i prezimena članova tima/pojedinca	Anica Varnica Katica Mataković Krmpotić Marko Marić
Kontakti polaznika (e-mailovi)	varnicaa@gmail.com
Naziv referentnog natječaja/strategije	Europski poljoprivredni fond Operativni fond za ruralni razvoj 4.2.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda

Prilog 10. Osnovni podatci o projektu

Mjesto provedbe projekta (grad ili općina, županija)	<i>Općina Antunovac, Osječko-baranjska županija</i>	
Naziv organizacije prijavitelja	OPG Varnica	
Pravni status nositelja projekta	Privatni sektor	
Partner/i	-	
Ukupno trajanje projekta	12 mjeseci	
Ukupni prihvatljivi troškovi projekta (A) u kn	Iznos traženih bespovratnih sredstava (B) u kn	% ukupnih prihvatljivih troškova (B/A*100) u kn
847.500,00 HRK	847.500,00 HRK	100%

Prilog 11. Sažetak

S maksimalno 1500 znakova opišite projekt.

Istraživanja tržišta prehrambenih proizvoda na području Slavonije i Baranje pokazala su kako se u proizvodnji voća i povrća ne ulaže dovoljno u preradu tih resursa te se tako znatno smanjuje njihov rok trajanja. Najviše se ulaže u primarnu proizvodnju te tako ostaje neiskorištena mogućnost stvaranja dodane vrijednosti voću i povrću njihovom preradom.

Najčešće vrste voća i povrća koje se mogu preraditi sušenjem su: jabuke, šljive, grožđe, marelice, aronije, orasi, lješnjaci, peršin, celer, ljuta i slatka paprika. To su sve vrste voća i povrća koje uspijevaju na području Istočne Hrvatske, a uzgojem tih kultura bavi se i OPG Varnica. Izgradnjom i stavljanjem u pogon sušare, OPG Varnica će se baviti i otkupom voća i povrća od drugih proizvođača te time povećati opseg proizvodnje sušenjem tih proizvoda. Na taj način će se proces sušenja voća i povrća proširiti na cijelu godinu i tako proces poslovanja sušare učiniti profitabilnim.

Svrha ovog projekta je kupovina posebne opreme za sušenje, usitnjavanje, vaganje i pakiranje voća, povrća i začinskog bilja. Novac dobiven iz Fonda će se utrošiti na izgradnju pogona te kupovinu opreme za sušenje, usitnjavanje i pakiranje voća, povrća i začina. Sušenjem voća i povrća će se stvoriti dodana vrijednost postojećim proizvodima te se znatno produljiti rok trajanja takvih proizvoda.

Za razvoj novih proizvoda potrebno je i poznavanje tržišta, a regija Istočne Hrvatske je idealna za proizvodnju i preradu voća i povrća zbog povoljnog pristupa tim resursima.

Ulaganja kroz projekt će se kretati kroz unapređenje tehnologije koja je potrebna za rad sušare te spajanje na sustav solarnih panela za uštedu el. energije. U tu svrhu OPG planira kupiti sušaru za voće i povrće Tehnotrade -EAC 240 PLC, mlin za usitnjavanje voća i povrća Inox-tehnika VM-100, stroj za pakiranje Viro-Zagreb-Smipack FP560 te digitalne vage Tehnopan d.o.o. (precizne i podne).

Potrebno je ulagati u obuku 6 zaposlenika za rad u proizvodnom pogonu. Planirana obuka će trajati 5 radnih dana u Zagrebu.

Važan dio ulaganja će se odnositi i na marketinške aktivnosti kroz izradu internet stranice, zaštitnog znaka te logotipa OPG-a. Za tu svrhu će se angažirati grafički dizajner.

Ovim projektom se planira otvoriti 6 novih radnih mjesta, a sam projekt pokazuje dobar primjer za ulaganje u područje u kojem prevladava visoka stopa nezaposlenosti.

Projekt će pomoći OPG-u Varnica, ali i malim poljoprivrednim proizvođačima da ulaganjem u ovakvu proizvodnju stvaraju dodanu vrijednost poljoprivrednim proizvodima.

Ukupni prihvatljivi troškovi projekta iznose 847.500,00 HRK, od kojih je iznos traženih bespovratnih sredstava 847.500,00 HRK i predstavlja 100% ukupnih prihvatljivih troškov

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 12. Relevantnost u odnosu na probleme ciljnog područja

Opišite situaciju u ciljnom području provedbe projekta (geografski i sektorski). Ukažite na postojeće negativno stanje (opis specifičnih problema koje rješavate i njihovu povezanost na svim razinama) te pojasnite na koji način se ono želi riješiti predloženim projektnim prijedlogom. Uključite potrebne statističke i druge dostupne podatke. (2500 – 3500 znakova)

Republika Hrvatska je zemlja s dugom tradicijom voćarske i povrtlarske proizvodnje. Prema Statističkom ljetopisu iz 2018. godine proizvodnja voćarskih i povrtlarskih kultura u tonama u 2017. godini iznosila je: jabuke 56 570 t, marelice 726 t, šljive 8 209 t, orasi 484 t, lješnjaci 1 534 t, paprika 19 303 t. Na temelju ovih podataka dolazi se do zaključka kako su u Slavoniji i Baranji još uvijek neiskorišteni proizvodni kapaciteti u voćarskoj i povrtlarskoj proizvodnji. Najčešći razlog je taj što se proizvođači odlučuju na primarnu proizvodnju gdje se svježe voće i povrće odmah plasira na tržište po sezonskim cijenama i sa znatno kraćim rokom trajanja. Problem nastaje kada konkurencija iz uvoza snižava cijene svojih proizvoda koji često budu lošije kvalitete od domaćih te su tako domaći proizvođači prisiljeni snižavati otkupne cijene svojih proizvoda, što dugoročno dovodi do gubitka u poslovanju.

Problem se javlja kada proizvođači žele svoje proizvode nastaviti koristiti dalje u preradi. Većina proizvođača orašastih plodova svoje proizvode mora izvoziti u inozemstvo na proces sušenja kako bi dobili svoje finalne proizvode koje će plasirati na tržište. To predstavlja velike troškove i često dolazi do odustajanja od takve proizvodnje. Najčešće proizvođači jabuka ulažu samo u proces njihovog hlađenja u hladnjačama kako bi se produljio njihov rok trajanja.

Slavonija i Baranja su poznate po mnogim tradicijskim običajima, a među najpoznatijima je kolinje. Jedan od glavnih uvjeta na kolinju za preradu mesa je imati dobru mljevenu ljutu i slatku papriku. Godinama postoji problem nabave kvalitetne mljevene paprike te domaćinstva ponekad posežu za ovim začinom u trgovačke centre, u kojima je često njezina kvaliteta upitna.

OPG Varnica rješenje ovog problema vidi u izgradnji sušare za voće i povrće. Sušara bi osim sušenja voća i povrća imala i dodatne aktivnosti kao što su usitnjavanje, vaganje i pakiranje sušenih proizvoda. Takvim proizvodnim procesom bi se ubrzao proces plasiranja finalnih proizvoda na tržište. Samim procesom sušenja i usitnjavanja voća i povrća stvara se dodana vrijednost tim proizvodima, a znatno im se i produljuje rok trajanja. OPG bi osim sušenja vlastitog voća i povrća obavljao ovu djelatnost i za druge proizvođače kroz cijelu godinu te bi na taj način ostvario maksimalnu efikasnost i ostvario veću profitabilnost samog pogona. Na taj način će se motivirati proizvođači voća i povrća da se odluče proizvoditi one vrste koje se mogu sušiti i kao takve plasirati na tržište.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 13. Relevantnost u odnosu na ciljeve i prioritete natječaja/strategija

Objasnite na koji će način projekt doprinijeti ciljevima natječaja navedenim u Uputama za prijavitelje, odnosno pokazateljima Operativnog programa ili Strategije koju ste odabrali. Referirajte se na eventualnu povezanost s drugim projektima u području te njihov sinergijski učinak. (2500 – 3500 znakova)

Cilj ovog projekta je izgradnja sušare za voće, povrće i začinsko bilje kako bi se stvorila dodana vrijednost tim proizvodima kroz proces sušenja, usitnjavanja, vaganja i pakiranja finalnih proizvoda. Površina objekta sušare će iznositi 200 m². Uz sušaru će imati i strojeve za usitnjavanje, pakiranje te precizne i podne vage.

Strategija 4.2.1. Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda omogućava poljoprivrednim proizvođačima da svoje proizvode ulažu u proces prerade te tako stvaraju njihovu dodanu vrijednost. Brojna istraživanja tržišta prehrambenih proizvoda na području Slavonije i Baranje su pokazala kako kod proizvođača voća i povrća postoji nedostatak ulaganja u proces stvaranja dodane vrijednosti njihovih proizvoda te se time skraćuje njihov rok trajanja.

OPG Varnica se bavi proizvodnjom voća, povrća i začinskog bilja. Ovim projektom žele proširiti svoju djelatnost tako da uz proizvodnju voća i povrća imaju mogućnost sušenja voća i povrća te ga takvog plasirati na tržište. Zbog nedostatka pogona za sušenje voća i povrća na području Slavonije i Baranje, OPG Varnica upravo ulaganjem u taj proces proizvodnje vidi dugoročne pozitivne učinke u ostvarivanju profitabilnosti poslovanja svojeg OPG-a.

Najveći dio investicije u sklopu ovog projekta ide za ulaganjem u novi proizvodni pogon te nabavu opreme. Radi se o najsuvremenijoj opremi koja se trenutno koristi u preradi voća i povrća, a obuhvaća: sušaru, stroj za usitnjavanje, vage te stroj za pakiranje.

OPG će popraviti konkurentnost na tržištu na način da će na tržište izbaciti nove proizvode – sušeno voće, povrće i začine visoke kvalitete.

Troškovi proizvodnog procesa će se smanjiti korištenjem solarnih panela za dobivanje el. energije.

OPG planira ovim projektom uložiti i u promidžbu i vidljivost svog poslovanja. Za tu svrhu je potrebno angažirati grafičkog dizajnera pri izradi zaštitnog znaka i loga OPG-a te izradu Internet stranice OPG-a.

Ulaganjem u stvaranje dodane vrijednosti te pružajući uslužne mogućnosti sušenja voća i povrća drugim proizvođačima, OPG Varnica će motivirati i druge proizvođače da se odluče za proizvodnju onih vrsta voća i povrća koje se mogu preraditi sušenjem.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 14. Relevantnost u odnosu na ciljne skupine i krajnje korisnike

Utvrđite ciljne skupine projekta. Kvantificirajte ih. Opišite specifične potrebe i ograničenja ciljnih skupina i navedite kako će projekt utjecati na potrebe i ograničenja. Pojasnite kako ste selektirali ciljnu skupinu. Navedite krajnje korisnike projekta i pojasnite kakvu će korist imati od projekta. (2500 – 3500 znakova)

Ciljna skupina u ovom projektu su OPG Varnica, mali poljoprivredni proizvođači koji ulaganjem u proizvodnju sušenog voća, povrća i začina stvaraju dodanu vrijednost tim proizvodima te 6 djelatnika koji će se zaposliti u preradi voća i povrća koji će biti uključeni u projektne aktivnosti vezane uz korištenje nove opreme i realizaciju novih proizvoda.

Zbog nedovoljne iskorištenosti prirodnih uvjeta za uzgoj voća i povrća na području Slavonije i Baranje, OPG Varnica će pokretanjem nove djelatnosti sušenja voća i povrća potaknuti i druge voćare i povrtlare da uzgajaju one vrste voća i povrća koje se mogu preraditi sušenjem. Prednost sušenih finalnih proizvoda u odnosu na svježe je ta da oni imaju znatno dulji rok trajanja te im je otkupna cijena puno viša. Prednost je također i u tome što takvi pogoni za sušenje su jako slabo zastupljeni na području Istočne Hrvatske te se tako smanjuje i konkurentnost ovoj djelatnosti. Jedini nedostatak kod provođenja ove djelatnosti je trošak el. energije. Ovim projektom će se taj problem riješiti tako što će se za rad sušare koristiti obnovljivi izvori energije postavljanjem solarnih panela na sam objekt sušare.

Krajnji korisnici projekta su kupci - postojeći i dio tržišta koji će biti zainteresiran za kupnju novih proizvoda, dobavljači, drugi OPG-i koji će koristiti usluge sušenja.

Stalni kupci će uvijek prepoznati kvalitetu koju daje domaće voće i povrće te će ostati vjerni kupovini samo takvih proizvoda, a uvođenjem prerađenih sušenih proizvoda ne samo da će povećati njihov interes za kupovinu, nego će potaknuti i druge potrošače da probaju konzumirati nešto novo. Na tržištu voća i povrća u RH pa samim time i u Slavoniji i Baranji ne postoji velika konkurencija u preradi gotovih proizvoda u sušeno voće i povrće pa se time otvaraju veće mogućnosti plasmana i prodaje na tržištu.

Danas ljudi sve više pozornosti posvećuju zdravoj prehrani. Samim procesom sušenja voće i povrće ne gubi svoja hranjiva i nutritivna svojstva. OPG Varnica želi ovim projektom raditi i na prepoznatljivosti i promociji svojih novih proizvoda. U tu svrhu će uložiti sredstva za pokretanje svoje internet stranice. Također će izraditi i svoj zaštitni znak te logotip OPG-a. Na taj način će privući nove kupce te ih upoznati sa svojim novim finalnim proizvodima.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 15. Ciljevi projekta

Navedite opći i posebni cilj(eve), opišite ih. Navedite pokazatelje na razini ciljeva. Pojasnite dugoročni učinak projekta na ekonomskoj, socijalnoj, tehničko-tehnološkoj razini ili razini politika. (2000 – 2500 znakova)

Opći cilj projekta je proizvodnja voća, povrća i začinskog bilja na OPG-u Varnica, uz konstantan rast kvalitete poslovanja kroz uvođenje procesa sušenja tih proizvoda.

Specifični ciljevi ovog projekta su definirani tako da se sušenjem voća i povrća stvara dodana vrijednost tim proizvodima, OPG će ostvariti veću konkurentnost na tržištu, zaposlenici će biti osposobljeni sa stečenim znanjima i vještinama u pripremi voća i povrća za tržište, podići će se razina kvalitete u stručnosti obrade voća i povrća kroz primjenu nove tehnologije, ulaganjem u osposobljenost djelatnika i u primjenu suvremene tehnologije doći će do povećanja profitabilnosti i produktivnosti u cijelom proizvodnom procesu.

Dugoročni cilj kojem će ovaj projekt doprinijeti je poboljšati konkurentnost OPG-a u preradi voća i povrća sušenjem, uz konstantan rast kvalitete.

S obzirom da se radi o investicijskom projektu, dugoročno će ekonomski učinci biti najizraženiji. Primjenom suvremene tehnologije ostvarit će se rast produktivnosti, smanjenje troškova proizvodnje, povećanje prihoda. Budući da se radi u ulaganju u projekt koji nije često zastupljen na lokalnim područjima, ova investicija će imati jači efekt na šire područje od svoje lokalne sredine.

Jačanjem konkurentnosti samog OPG-a, boljim uvjetima za rad, većim приходima i zapošljavanjem 6 novih djelatnika, utjecat će se na socijalnu sliku zaposlenika na način da će imati veću socijalnu sigurnost, bolji standard te kvalitetnije radne uvjete.

Kupovinom najsuvremenije opreme ostvarit će se veća produktivnost i profitabilnost same djelatnosti prerade voća i povrća.

Republika Hrvatska je od srpnja 2013. godine punopravna članica Europske unije. Ulaskom u Europsku uniju cjelokupno hrvatsko gospodarstvo se otvara zajedničkom tržištu zemalja članica. OPG ovdje vidi priliku i za izvoz svojih finalnih proizvoda plasmanom na zajedničko tržište EU-a.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 16. Opis aktivnosti

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 1: Izgradnja objekta sušare
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Izgradnjom objekta u kojem će biti smještena sušara i ostala oprema želi se stvoriti prostor na kojem će se nesmetano obavljati djelatnost sušenja, usitnjavanja, vaganja i pakiranja voća i povrća. Razlog izgradnje novog proizvodnog pogona je nedostatak kapaciteta za obavljanje procesa prerade voća i povrća sušenjem.
Provedba (opis aktivnosti zadatka (podaktivnosti))	<p>1.1 Nabaviti dozvolu za izgradnju prostora za sušaru Kako bi počela izgradnja objekta potrebno je angažirati stručnjaka koji će izdati potrebnu građevinsku dozvolu za gradnju sušare.</p> <p>1.2 Izgraditi prostor za smještaj sušare Ova aktivnost obuhvaća izgradnju prostora u koji će se postaviti sušara u kojoj će biti potrebno održavati određenu temperaturu zraka te određenu brzinu strujanja zraka. Razlog nabave sušare je proizvodnja sušenog voća, povrća i začina.</p> <p>1.3 Nabaviti dozvolu za skladištenje otpada Kako bi djelatnost sušenja voća i povrća nesmetano funkcionirala, potrebno je osigurati dozvolu i prostor za skladištenje otpada. U tu svrhu će se angažirati stručnjak koji će izdati potrebnu dozvolu za skladištenje otpada.</p> <p>1.4 Montirati solarne panele Stručnjak će napraviti elaborat koji će definirati optimalni način povezivanja s tehničkim karakteristikama koje će se koristiti i za montažu solarnih panela</p>
Outputi (neposredni rezultati)	<p>1. Izgrađen i opremljen prostor za sušaru</p> <p>1.1. Potpisan ugovor s građevinskom tvrtkom</p> <p>1.2. Izgrađen proizvodni objekt ukupne površine 200 m²</p> <p>1.3. Postavljeni solarni paneli</p> <p>1.4. Pozitivan izvještaj nadzora radova</p>
Uloge	Anica Varnica – Voditelj izrade i provedbe EU projekata
Potrebni resursi	Stručnjak za izradu tehničkog elaborata, voditelj projekta, građevinska tvrtka za izvođenje radova, građevinski materijali, solarni paneli

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 2: Stavljanje opreme u funkciju
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Ova aktivnost obuhvaća nabavu opreme te njezinu montažu i prilagodbu. Želi se kupiti najmodernija oprema kako bi se nesmetano odvijao sam proces proizvodnje te kako bi se postigla maksimalna učinkovitost u proizvodnji. Modernizacijom proizvodnog procesa omogućit će se proizvodnja novih, finalnih proizvoda, uz veću produktivnost i manje troškove energije po jedinici proizvoda.

Provedba (opis aktivnosti zadataka (podaktivnosti))	<p>2.1. Kupiti sušaru za voće i povrće Tehnotrade – EAC 240 PLC Svrha nabave sušare je modernizacija proizvodnog pogona kako bi se omogućila veća produktivnost rada. Radom nove sušare će se smanjiti troškovi energije po jedinici proizvoda te će se tako ostvariti veća produktivnost proizvodnog procesa.</p> <p>2.2. Kupiti stroj za usitnjavanje voća i povrća Inox – tehnika VM-100 Usitnjavanjem voća i povrća sam proces prerade prelazi na razvoj proizvoda više dodane vrijednosti. Usitnjavanjem sušene paprike dobiva se novi finalni proizvod u obliku začina ljute i slatke paprike.</p> <p>2.3. Kupiti stroj za pakiranje Viro-Zagreb_Smipack FP560 Pakiranjem finalnih proizvoda u određene ambalaže, ubrzava se njihov plasman na tržište</p> <p>2.4. Kupiti digitalne vage Tehnopan d.o.o. (precizne, podne) Kako bi količina finalnih proizvoda odgovarala širokom spektru potrošača, potrebno je te proizvode pakirati u ambalaže različite težine. U tu svrhu će se nabaviti precizne i podne digitalne vage.</p>
Outputi (neposredni rezultati)	<p>1. Nabavljena oprema, instalirana i stavljena u funkciju za proizvodnju</p> <p>1.1. Ugovorena nabava opreme za sušaru</p> <p>1.2. Oprema instalirana i stavljena u funkciju</p>
Uloge	Anica Varnica – Voditelj izrade i provedbe EU projekata
Potrebni resursi	Dobavljači opreme, sušara, stroj za usitnjavanje, stroj za pakiranje, digitalne vage (precizne, podne)

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 3: Osposobljavanje za rukovanje opremom
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Osposobljenost djelatnika važan je faktor u produktivnom poslovanju OPG-a. Osposobljavanje zaposlenika za rukovanje opremom će sigurno unaprijediti znanja i vještine zaposlenika te na taj način doprinijeti većoj produktivnosti samog OPG-a.
Provedba (opis aktivnosti zadataka (podaktivnosti))	<p>3.1. Angažiranje trenera za pripremu 6 djelatnika za rad na proizvodnim pogonima Ovom aktivnosti se uključuje angažman trenera koji će pripremiti zaposlenike OPG-a za rad na novom postrojenju. Obuka će trajati 5 radnih dana u Zagrebu. Dobavljači opreme u svojoj ponudi nude besplatno osposobljavanje za rukovanje njihovom opremom.</p>
Outputi (neposredni rezultati)	<p>1. Osposobljeno 6 osoba za rukovanje postrojenjem</p> <p>1.1. Izrađen elaborat o organizacijskoj strukturi i sistematizaciji radnih mjesta</p> <p>1.2. Zaposleno 6 novih djelatnika</p> <p>1.3. 6 djelatnika je završilo 5-dnevnu edukaciju rukovanja postrojenjem</p>
Uloge	Anica Varnica – voditelj izrade i provedbe EU projekata

Potrebni resursi	Dobavljači opreme, trošak opreme
------------------	----------------------------------

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 4: Priprema proizvoda za tržište
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Kako bi se finalni proizvodi mogli smjestiti na odgovarajuće mjesto, potrebno je nabaviti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda. Za adekvatnu ambalažu će se nabaviti potrošni materijal za pakiranje: vrećice, folije.
Provedba (opis aktivnosti zadataka (podaktivnosti))	4.1. Kupiti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda Nakon završetka proizvodnog procesa potrebno je osigurati adekvatan prostor za odlaganje finalnih proizvoda. U tu svrhu će se nabaviti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda. 4.2. Kupiti potrošni materijal za pakiranje (vrećice, folije) Finalne proizvode je potrebno pakirati u određenu ambalažu. Kako bi stroj za pakiranje mogao funkcionirati, mora se nabaviti materijal za pakiranje finalnih proizvoda (vrećice, folije)
Outputi (neposredni rezultati)	1. Nabavljene police, palete, viličar i potrošni materijal 1.1. Ugovorena nabava skladišnog materijala za pakiranje
Uloge	Anica Varnica – voditelj izrade i provedbe EU projekata
Potrebni resursi	Dobavljači, police, materijal za pakiranje (vrećice, folije).

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 5: Promidžba i vidljivost
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Promidžba i vidljivost su neophodni kako bi se osigurala vidljivost financiranja investicije od strane Europske unije, ali i u svrhu promocije samog projekta i novih proizvoda koji proizlaze iz same investicije.
Provedba (opis aktivnosti zadataka (podaktivnosti))	5.1. Izrada ploče za vidljivost projekta U svrhu osiguravanja vidljivosti projekta postaviti će se 1x2,5 m samostojeća ploča s oznakama vidljivosti 5.2. Izrada Internet stranice OPG-a Internet stranice su potrebne za promociju projekta te prikaz široke palete novih proizvoda 5.3. Angažiranje grafičkog dizajnera za izradu zaštitnog znaka i logotipa OPG-a Ova aktivnost je nužna, jer zaštitni znak i logotip OPG-a će služiti prepoznavanju novih proizvoda na tržištu te kako bi se pomoću njih ti novi proizvodi mogli što bolje promovirati.

Outputi (neposredni rezultati)	<p>1. Postavljena ploča na ulaz, angažiran grafički dizajner za izradu zaštitnog znaka i logotipa OPG-a, osigurana financijska sredstva za oglašavanje putem medija</p> <p>1.1. Izrađena i postavljena ploča za vidljivost projekta</p> <p>1.2. Izrađena Internet stranica</p> <p>1.3. Izrađen zaštitni znak i logotip OPG-a</p>
Uloge	Anica Varnica – voditelj izrade i provedbe EU projekata
Potrebni resursi	Voditelj projekta, grafički dizajner

Broj i naziv elementa projekta (radnog paketa)	Aktivnost 6: Upravljanje i administracija
Na koji način element projekta doprinosi ciljevima i rezultatima (logička podloga)	Upravljanje projektom i administracija su neophodni kako bi se pratila implementacija svih ostalih radnih paketa ovog projekta. Oni su uvjet bez kojeg je nemoguće ostvariti cilj projekta. Utječu na djelotvornost i učinkovitost implementacije i time su izravno odgovorni za postizanje specifičnog i doprinos općem cilju projekta.
Provedba (opis aktivnosti zadataka (podaktivnosti))	<p>6.1. Troškovi plaća članova OPG-a Ova aktivnost uključuje naknadu za rad 2 člana OPG-a koji će raditi čitavo vrijeme trajanja projekta na realizaciji projektnih aktivnosti.</p> <p>6.2. Financijsko savjetovanje Financijsko savjetovanje je potrebno kako bi se osigurala pomoć u financijskoj provedbi projekta da se smanji rizik pogrešaka pri izradi dokumentacije.</p> <p>6.3. Putni troškovi Kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje opremom za rad sušare, 6 zaposlenika će putovati u Zagreb na obuku.</p> <p>6.4. Revizija projekta Nositelj projekta ima obavezu angažirati nezavisnog revizora koji će kontrolirati prihvatljivost troškova u skladu s Ugovorom.</p> <p>6.5. Ostali operativni troškovi Ova aktivnost obuhvaća sve troškove komunikacije za vrijeme trajanja projekta (Internet, telefon, potrošni uredski materijali)</p>
Outputi (neposredni rezultati)	-
Uloge	Anica Varnica
Potrebni resursi	Nositelj projekta, nezavisni revizor, naknade za putne troškove za zaposlenike za vrijeme trajanja obuke

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 17. Vremenski plan projekta

Aktivnost	Odgovornost	1. godina											
		Mjesec											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Aktivnost 1: Izgradnja objekta sušare													
1.1. Nabaviti dozvolu za izgradnju prostora za sušaru		■											
1.2. Izgraditi prostor za smještaj sušare			■	■	■	■							
1.3. Nabaviti dozvolu za skladištenje otpada		■											
1.4. Montirati solarne panele							■	■					
Aktivnost 2: Stavljanje opreme u funkciju													
2.1. Kupiti sušaru za voće i povrće Tehnotrade – EAC 240 PLC							■						
2.2. Kupiti stroj za usitnjavanje voća i povrća Inox – tehnika VM-100								■					
2.3. Kupiti stroj za pakiranje Viro-Zagreb-Smipack FP560							■						
2.4. Kupiti digitalne vage Tehnopan d.o.o. (precizne, podne)								■					
Aktivnost 3: Osposobljavanje za rukovanje opremom													
3.1. Angažiranje trenera za pripremu 6 djelatnika za rad na proizvodnim pogonima									■				
Aktivnost 4: Priprema proizvoda za tržište													
4.1. Kupiti palete i police za odlaganje gotovih proizvoda									■	■			
4.2. Kupiti potrošni materijal za pakiranje (vrećice, folije)									■	■			
Aktivnost 5: Promidžba i vidljivost													

Prilog 18. Projektni tim

Opišite organizacijsku strukturu projektnog tima (članovi tima i njihove funkcije). Navedite eventualne vanjske stručnjake koji će biti angažirani u projektu i obrazloženje njihovih uloga. Prikaz projektnog tima može biti opisni, tablični ili organigram s pojašnjenjem uloga, odnosno kombinacija ovih načina prikaza.

Ovim projektom se investira u privatni sektor, u obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

1. Nositelj OPG-a je Anica Varnica, a ona je i voditelj projekta. Završila je ekonomsku školu u Vinkovcima i trenutno je studentica na 2. godini Ekonomskog fakulteta u Osijeku – smjer Marketing. Svoje radno iskustvo stekla je u općini Antunovac kao referent u Jedinstvenom upravnom odjelu 2017. godine, nakon čega je položila državni stručni ispit. Iskustvo u radu na projektima EU fondova stekla je na Učilištu Algebra na kojem polazi edukaciju za zanimanje voditelj izrade i provedbe EU projekata.

Uloga voditeljice projekta je praćenje provedbe projektnih aktivnosti u cilju ispunjenja projektnih zadataka. Odredit će uloge članova tima.

2. Katica Mataković Krmpotić je grafički dizajner. Diplomirala je na Studiju grafičkog dizajna u Zagrebu te samostalno obavlja uslužne djelatnosti izrade zaštitnog znaka, logotipa, Internet stranica, promidžbenih letaka, izradu promotivnih materijala kao što su kalendari, bilježnice i ostalo. Svoje radno iskustvo je stekla radom u tiskari Pauk u Vinkovcima, a nakon toga otvara svoj vlastiti obrt.

3. Marko Marić je nezavisni revizor. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Samozaposlen je i djeluje kao ovlaštenu računovođu. Revizor ispituje financijske izvještaje i povezane podatke, analizira poslovanje i procese te daje preporuke za postizanje veće učinkovitosti. Revizor razvija mišljenje kojim se potvrđuje pouzdanost i pravednost financijskih izvještaja klijenata, dostavlja informacije investitorima, a može obavljati i druge poslove revizije, savjetovanja za pojedince.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 19. Praćenje i vrednovanje projekta

Opišite na koji način ćete organizirati praćenje i vrednovanje projekta. Hoćete li koristiti usluge vanjskog evaluatora?

Za praćenje i vrednovanje projekta OPG će angažirati usluge vanjskog revizora.

Marko Marić je nezavisni revizor. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Samozaposlen je i djeluje kao ovlašteni računovođa. Revizor ispituje financijske izvještaje i povezane podatke, analizira poslovanje i procese te daje preporuke za postizanje veće učinkovitosti. Revizor razvija mišljenje kojim se potvrđuje pouzdanost i pravednost financijskih izvještaja klijenata, dostavlja informacije investitorima, a može obavljati i druge poslove revizije, savjetovanja za pojedince.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 20. Vidljivost

Navedite na koji ćete način osigurati vidljivost projekta i financiranje od strane EU. (1500 – 2500 znakova)

OPG Varnica će provoditi mjere koje su propisane Uputama za korisnike vezane uz mjere informiranja i komunikaciju o projektima sufinanciranim u okviru europskih strukturnih i investicijskih fondova u razdoblju 2014. – 2020. od 1. lipnja 2015. godine.

Prema Uputama za korisnike sredstava iz EU fondova sve aktivnosti informiranja i komunikacije vezane uz projekt na privremenoj informacijskoj ploči moraju sadržavati: zastavicu Unije i tekst „Europska unija“, „Projekt je financirala Europska unija iz Europskog fonda za ruralni razvoj“, slogan: „Zajedno do fondova EU“, logotip europski strukturni i investicijski fondovi, amblem Unije prikazuje se u boji i uvijek je jasno vidljiv i na istaknutom mjestu. Sadržaj materijala namijenjen informiranju i komunikaciji će biti na hrvatskom jeziku.

Internetska stranica korisnika mora sadržavati: naziv projekta, kratki opis projekta, ciljeve i očekivane rezultate projekta, ukupnu vrijednost projekta i iznos koji financira EU, razdoblje provedbe projekta, kontakt osobe za više informacija.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 21. Analiza rizika

Aktivnost	Opis rizika	Vjerojatnost niska/srednja/ visoka	Utjecaj nizak/srednji/ visok	Odgovor/mjere za izbjegavanje ili ublažavanje rizika
Objekt sušara	Neizvršavanje radova radi blokade gospodarskog subjekta	niska	visok	Pronaći zamjenske izvršitelje radova
	Nepogodni vremenski uvjeti	srednja	srednji	Mogućnost produljenja roka završetka radova na izgradnji objekta
Dobavljači opreme za rad	Neizvršenje isporuke radi blokade gospodarskog subjekta	niska	visok	Pronaći alternativne dobavljače opreme za rad
Putovanje zaposlenika u Zagreb na obuku za rad na opremi	Problemi u prometu	niska	visok	Osiguranje djelatnika na radu za vrijeme trajanja obuke

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 22. Financijska i institucionalna održivost

Kako ćete osigurati održivost projekta nakon završetka projekta? Tko će biti zadužen za daljnje upravljanje aktivnostima započetim u projektu? Kako će se rezultati projekta financirati nakon što je projekt završio? (2500 do 3000 znakova)

Nakon završetka projekta OPG će osigurati održivost projekta iz vlastitih sredstava na taj način da će se proces prerade voća i povrća odvijati kroz cijelu godinu. OPG će omogućiti i drugim proizvođačima da njihove proizvode uslužno prerađuju.

Nabavljanjem opreme za vaganje i pakiranje brže će se omogućiti plasman finalnih proizvoda na tržište te OPG u ovom ulaganju to vidi kao veliku prednost.

OPG će planirati daljnjim projektima mogućnost širenja svojih djelatnosti. U planu je izgradnja skladišta i hladnjače za skladištenje svježeg voća i povrća. Na taj način OPG može direktno otkupljivati veće količine voća i povrća te ga preradom prodavati kao vlastiti proizvod. To će u velikoj mjeri povećati prihode OPG-a te poboljšati njegovo dugoročno poslovanje.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb

Prilog 23. Elementi dodane vrijednosti u projektu

Hoće li projekt ostvariti efekte vezane uz horizontalne politike EU? Pojasnite na koji način	
ODRŽIVI RAZVOJ	Projekt podupire pristup EU-a održivom razvoju. Cilj održivog razvoja je zadovoljiti potrebe današnjih naraštaja da zadovolje vlastite potrebe. Održivi razvoj uključuje sveobuhvatan pristup u okviru kojeg se gospodarski, društveni i okolišni aspekti objedinjuju i međusobno osnažuju. Organizacija proizvodnje omogućava zbrinjavanje otpada u skladu s propisima o zaštiti okoliša. Procesom prerade voća i povrća u sušari, stvarat će se biološki razgradiv otpad koji će se moći razgrađivati procesom kompostiranja.
RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I ISKLJUČENJE DISKRIMINACIJE (JEDNAKE MOGUĆNOSTI)	Projektom se promiče ravnopravnost spolova i isključuje se bilo koji oblik diskriminacije. To će biti vidljivo prilikom zapošljavanja gdje će svaki kandidat imati jednaku priliku za testiranje prilikom zapošljavanja bez obzira na spol i dob kandidata. Projekt u svojoj realizaciji će omogućavati i zapošljavanje osoba s invaliditetom.
DOBRO UPRAVLJANJE I SURADNJA S CIVILNIM SEKTOROM	Projektom se ostvaruje bolje razumijevanje i promicanje vladavine prava i dobrog upravljanja mogućnosti umrežavanja i partnerstava među različitim krajevima u poljoprivrednom sektoru. OPG će pružanjem uslužne djelatnosti sušenja voća i povrća pomoći i ostalim proizvođačima da se odluče proizvoditi voće i povrće koje se može preraditi sušenjem. Na taj način će povećati svoju profitabilnost, ali i profitabilnost ostalih proizvođača.

Izvor: A. Varnica (2020): Obrazac završnog rada (projektna prijava) – sušara, prema osposobljavanju za Voditelja izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova, Algebra Zagreb.